

28. అల్ ఖసస్ (కథలు) సూరా

సరిశయం

ఈ సూరా మక్కా కాలానికి చెందినది. ఇందులో 88 ఆయతులు ఉన్నాయి. ఏకదైవారాధన, ప్రవక్తల పరంపర, మరణించిన తర్వాత మళ్ళీ లేవబడడం, శిక్షా బహుమానాలు వంటి మౌలిక ధార్మిక విశ్వాసాలను ఈ సూరా నొక్కి చెప్పింది. మూసా(అస) కథకు సంబంధించిన వివరాలు ప్రస్తావించినందువల్ల ఈ సూరాకు ఈ పేరు వచ్చింది. ఇరవయ్యవ సూరాలో కన్నా ఎక్కువగా ఇందులో వివరంగా మూసా(అస) గురించిన ప్రస్తావన ఉంది. ఈ వివరాలు విశ్వాసులకు-అవిశ్వాసులకు మధ్య, సత్యానికి - అసత్యానికి మధ్య ఘర్షణను గురించి తెలుపుతున్నాయి. ఫిర్జాన్ పై మూసా(అస) సాధించిన విజయం గురించిన వివరాలు ఇందులో ఉన్నాయి. అవిశ్వాసుల పరిస్థితి ఇందులో తెలియజేయడం జరిగింది. విశ్వాసులు పొందే సాఫల్యం, వారికి లభించే బహుమానం గురించి చెప్పడం జరిగింది.

అల్లాహ్ చాలా కరుణామయుడనీ, జాతులు తప్పులకు పాల్పడనంత వరకు ఆయన ఎవ్వరినీ నాశనం చేయలేదని, ఆయన ప్రజల వద్దకు తన సందేశహరులను పంపి వారికి దైవాగ్రహం గురించిన హెచ్చరికలు ముందుగానే చేసాడని వివరిస్తూ ఈ సూరా ఏకదైవారాధన సూత్రాలతో ముగుస్తుంది.

28. అల్ ఖసస్ సూరా

అవతరణ : మక్కా ఆయతులు : 88

అపార కరుణామయుడు, పరమ కృపాశీలుడైన
అల్లాహ్ పేరుతో

1 - 2 తా - సీన్ - మీమ్. ఇవి తేటతెల్ల
మైన గ్రంథానికి చెందిన ఆయతులు.

3 విశ్వసించిన జనుల కోసం మేము నీకు
మూసా, ఫిరౌనుల వృత్తాంతం (లోని
కొంత భాగాన్ని) ఉన్నదున్నట్లుగా వినిపి
స్తున్నాము.¹

4 నిజంగానే ఫిరౌను భువిలో (ఈజిప్టు
రాజ్యంలో) చెలరేగిపోయాడు.² అక్కడి
ప్రజలను విభిన్న వర్గాలుగా విభజిం
చాడు.³ వారిలో ఒక వర్గం వారిని మరీ
బలహీనుల్ని చేసేశాడు.⁴ వారి మగ పిల్ల

سُورَةُ الْقَصَصِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طس ١ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ٢

تَنبَأُوا عَلَيْكَ مِنْ بَنِي مُوسَىٰ وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ
لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ٣

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا
يَسْتَضَعِفُ طَائِفًا مِّنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي

- ముహమ్మద్ (సఅసం) దేవుని ప్రవక్త అనీ, సత్యవంతుడైన ప్రవక్త అని చెప్పడానికి ఈ వృత్తాంతమే తార్కాణం. లేకపోతే వేల సంవత్సరాల క్రితం జరిగిన సంఘటనను చదువురాని ఒక సాధారణ వ్యక్తి యధాతథంగా ప్రజలకు వినిపించటం సాధ్యమయ్యే పనికాదు. అయితే ఆయన (సఅసం) వినిపించే ఈ వృత్తాంతం ద్వారా ప్రయోజనం చేకూరేది మటుకు విశ్వాసులకే. ఎందుకంటే విశ్వసించిన వారు మాత్రమే తమ ప్రవక్త చెప్పే విషయాలను విని, వాటిని సత్యమని ధృవపరుస్తారు. వాటి నుండి గుణపాఠం నేర్చుకుంటారు.
- వాడి దారుణాలకు, దురాగతాలకు అంతులేకుండా పోయింది. అధికార మదాంధుడై తన ప్రజలకు తనే దేముణ్ణి అని ప్రకటించుకున్నాడు ఫిరౌన్.
- సమాజాన్ని వర్గాలుగా, తెగలుగా చీల్చి ఒక్కో వర్గానికి ఒక్కో బాధ్యతను అప్పగించాడు. కొన్ని వర్గాలను పీల్చి పిప్పిచేశాడు.
- తరాతరాలుగా ఫిరౌను చక్రవర్తుల చేత అణచివేతకు గురవుతూ వచ్చిన ఈ వర్గం పేరు బనీ ఇస్రాయిల్. అది ఆ కాలంనాటి గొప్ప జాతులలో ఒక జాతి అయినప్పటికీ

లను చంపేసి,⁵ వారి ఆడపిల్లల్ని మాత్రం బ్రతకనిచ్చేవాడు. నిశ్చయంగా వాడు కల్లోలాన్ని రేకెత్తించినవారి కోవకు చెందిన వాడు.

5 భువిలో మరీ బలహీనుల్ని చేసి అణచివేయబడిన ఆ జనులను అనుగ్రహించాలనీ, వారికి సారధ్య బాధ్యతలు అప్పగించాలనీ, వారిని (భూమికి) వారసులుగా చేయాలనీ⁶ మేము కోరుతున్నాం.

نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٥﴾

وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ
وَنَجْعَلَهُمْ آيَةً وَيَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ﴿٦﴾

నిరంతరం అనువంశిక చక్రవర్తుల అణచివేత చర్యల మూలంగా అణగారిపోయింది. వారు ఫిరౌను చక్రవర్తికి బానిసలుగా ఉండవలసి వచ్చింది.

5. ఫిరౌను చక్రవర్తి బనీ ఇస్రాయిల్ వారిపై పగబట్టడానికి కారణం లేకపోలేదు. ఇస్రాయిల్ సంతతిలో జన్మించే ఒక పిల్లవాని చేతిలో ఫిరౌన్ అంతమవుతాడని, అతని రాజ్యాధికారం కూడా పరిసమాప్తమవుతుందని జ్యోతిషులు జోస్యం చెప్పారు. ఈ ప్రమాదం నుంచి తప్పించుకోవటానికి ఫిరౌన్ చేసిన ఉపాయం ఏమిటో తెలుసా! ఇస్రాయిల్ వంశీయులలో పుట్టే ప్రతి మగ పిల్లవాణ్ణి చంపేయాలి. ఆడపిల్లల్ని మాత్రం బ్రతకనివ్వాలి. వారిచేత వెట్టి చాకిరీ చేయించుకోవచ్చు.

కాని జ్యోతిషుడు చెప్పింది ఒకవేళ నిజం అయ్యేపక్షంలో ఆ సంఘటన నుంచి తాను తప్పించుకోలేనన్న జ్ఞానం ఆ మూర్ఖుడికి లేకపోయింది. ఒకవేళ జ్యోతిషుడు చెప్పేది అబద్ధమైతే మగపిల్లల్ని చంపించటంలో అద్దమే లేదు. (ఫత్హూల్ ఖదీర్)

మరికొంతమంది కథనం ప్రకారం : హజ్రత్ ఇబ్రాహీం (అలైహిస్సలాం) కాలం నుంచి ఈ 'శుభవార్త' ఒక తరం నుంచి ఇంకొక తరానికి అందుతూ వస్తోంది.... ఇస్రాయిలు సంతతిలో ఒక అబ్బాయి పుడతాడు. అతడు ఈజిప్టులోని నిరంకుశ రాజరికానికి చరమగీతం పాడుతాడు... బనీ ఇస్రాయిలు వంశస్థులు ఈ విషయాన్ని చెప్పుకుంటూ ఉండగా ఫిరౌన్ జాతివారు విని, ఆ విషయాన్ని ఫిరౌనుకు చెప్పారు. దాంతో ఫిరౌను ఇస్రాయిల్ సంతతివారిపై కన్నెర్ర జేశాడు. వారి సంతతిలో పుట్టే ప్రతి మగపిల్లవాణ్ణి నిర్దాక్షిణ్యంగా చంపించేవాడు. (ఇబ్నె కసీర్)

6. కాని అల్లాహ్ తలచింది ఇంకొకటి. తరతరాలుగా పీడించబడుతున్న ఈ జాతిపై కారుణ్య ప్రభువు జాలిచూపాడు. అత్యంత బలహీనులుగా పరిగణించబడుతున్న ఇస్రాయిలీయులనే ప్రాక్ పశ్చిమాలకు నాయకుల్ని చేశాడు (అల్ ఆరాఫ్ - 137). అంతేకాదు, ధార్మికంగా కూడా వారికి సారధ్య బాధ్యతల్ని అప్పగించాడు.

6 భువిలో వారికి ప్రాబల్యాన్ని, స్థిరత్వాన్ని ప్రసాదించాలనీ,⁷ ఫిరౌను, హామాను, మరియు వారి సైన్యాలకు వారు దేనికి భయపడుతూ ఉండేవారో దాన్నే చూపాలని (మేము అభిలషించాము).⁸

7 మేము మూసా (అలైహిస్సలాం) తల్లికి ఇలా సూచించాము⁹ : “నువ్వతనికి పాలిస్తూ ఉండు. అతని విషయంలో నువ్వు ఎప్పుడు ప్రమాదాన్ని పసిగట్టినా అతన్ని నదిలో విడిచిపెట్టు. భయపడకు.¹⁰ దుఃఖించకు. నిశ్చయంగా మేమతన్ని నీ వైపుకే మరలిస్తాము.¹¹ ఇంకా, మేమతన్ని మా ప్రవక్తలలో ఒకడుగా చేసుకుంటాము.”

وَسُبِّحْنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَبُرِيَ فِرْعَوْنُ وَهَامَانَ وَجُودَهُمَا
 مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْتَدِرُونَ ﴿٦﴾

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ ۖ فَإِذَا اخْتَفَتْ بِهِ
 فَأَبْتَيْهِ فِي الْبَيْتِ وَلَا تَحْزَنِي ۚ وَلَا تَأْرَاكُ وَهِيَ الْيَكْتُ
 وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧﴾

7. ‘దేశం’ లేక ‘భూమి’ అంటే సిరియా ప్రాంతమని భావం. వారు కనానీయుల భూభాగానికి వారసులయ్యారు. ఎందుకంటే ఈజిప్టు నుంచి వెళ్ళిన తరువాత ఇస్రాయీలు సంతతివారు ఈజిప్టుకు తిరిగి రాలేదు. (నిజము దేవుడెరుగు).
8. ఇస్రాయీలు సంతతికి చెందిన ఒకానొక వ్యక్తి చేతిలో ఫిరౌను, అతని సైన్యం అంతమవుతుందని వారు తరచూ భయపడుతూనే ఉండేవారు. చివరకు అనుకున్నంత పనీ అయింది. వారు ఏ కీడును శంకిస్తూ ఉండేవారో దాన్ని అల్లాహ్ అక్షర సత్యం చేసి చూపాడు.
9. ‘సూచించాము’ అంటే ఆమె మదిలో ఈ ఆలోచనను కలిగించాము అని భావం. అంతేగాని దీన్ని దైవప్రవక్తలకు అందజేయబడే ‘వహీ’ (దైవసందేశం)గా భావించకూడదు. ఒకవేళ ఈ సూచన దైవదూత ద్వారా ఆమెకు అందివున్నా, ఆమెను - అంటే మూసా (అలైహిస్సలాం) తల్లిని - దైవప్రవక్తగా పరిగణించవలసిన అవసరం లేదు. ఎందుకంటే దైవదూతలు ఒక్కోసారి సామాన్య మనుషుల వద్దకు కూడా వస్తుంటారు. ఉదాహరణకు : బట్టతలవాడు, కుప్పురోగి, గుడ్డివాడి దగ్గరకు దైవదూత వచ్చినట్లు హదీసు ద్వారా రూఢీ అవుతోంది (ముత్తఫఖున్ అలైహ్; బుఖారీ - కితాబు అహాదీసిల్ అంబియా).
10. అంటే, నీ అబ్బాయి నదిలో మునిగిపోతాడనో, కనబడకుండా పోతాడనో భయపడకు.
11. అంటే-నీ అబ్బాయిని సురక్షితంగా నీ వద్దకు చేరుస్తాము. ఆ రోజుల్లో సంభవించిన

8 చివరకు ఫిరౌను కుటుంబీకులు ఆ పసికందును ఎత్తుకున్నారు, ¹² ఎట్టకేలకు ఈ పసివాడే వారికి శత్రువుగా తయారై, వారి విషాదానికి కారకుడయ్యేందుకు. ¹³ మొత్తానికి ఫిరౌను, హామాను, వారి సేనలు - వారందరూ పాపాత్ములనటంలో సందేహమే లేదు. ¹⁴

9 ఫిరౌను భార్య (తన భర్తతో), “(ఏవండీ!) ఈ అబ్బాయి మీకూ, నాకూ కన్నుల పండువగా ఉన్నాడండీ! ఇతన్ని మాత్రం

فَالْقَطَّةُ الِ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِبِينَ ﴿٥﴾

وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرْتُ عَيْنِي لِي وَكَ

కొన్ని పరిణామాలను గురించి ఈ విధంగా చెప్పటం జరిగింది - ఇస్రాయిల్ సంతతికి చెందిన మగపిల్లల్ని వరుసపెట్టి చంపుతూ పోతే ఈ జాతి అంతరించిపోతుందేమోనని ఫిరౌను సలహాదారులు తమ చక్రవర్తి ముందు ఆందోళన చెందారు. ఒకవేళ అదేగనక జరిగితే వెట్టిచాకిరీ చేయించుకోవటానికి మనుషులు దొరకరు. అందుచేత సలహా మండలి ప్రతిపాదన మేరకు కొంతకాలం గడిచాక ఫిరౌను తన ఆర్డినెన్సులో కాస్తంత సడలింపును పాటించాడు. అదేమీటంటే ఒక సంవత్సరకాలం పాటు ఈ శిశుహత్యా కాండను ఆపి, మరో సంవత్సరంలో ఉత్తర్వును ఖచ్చితంగా అమలు జరిపించేవాడు. ఆ విధంగా శిశు హత్యాకాండ జరగని సంవత్సరమే మూసా అన్నయ్య హోరూన్ పుట్టారు. అయితే మూసా (అలైహిస్సలాం) మాత్రం హత్యలు జరిగే సంవత్సరంలోనే పుట్టారు. కాని అల్లాహ్ ఆయన్ని రక్షించటానికి కట్టుదిట్టమైన ఏర్పాట్లు చేశాడు. వాటిలో ఒకటేమంటే ఫిరౌన్ తరపున నియుక్తులైన మంత్రసానుల దృష్టికి రాకుండా ఉండటానికి మూసా తల్లి గర్భవతి అయినట్లే కనబడకుండా చేశాడు. అందువల్ల ఆమె గుట్టుచప్పుడు కాకుండా (మగబిడ్డను) ప్రసవించింది. కాని ఏ క్షణంలోనయినా ఆ విషయం పరిపాలకుల దృష్టికి రావచ్చున్న భయం ఉండేది. ఆ సమస్యకు పరిష్కారం కూడా అల్లాహ్ సూచించాడు. దాని ప్రకారం ఆమె ఆ బాలుణ్ణి ఒక పేటికలో పెట్టి నైలు నదిలో వదిలిపెట్టింది (ఇబ్నె కసీర్).

12. ఆ పేటిక నదిలో అలా అలా ప్రవహిస్తూ ఫిరౌను నివాస భవనానికే వచ్చి తాకింది. ఆ రాజ ప్రాసాదం నదీ ఒడ్డునే ఉండేది. ఫిరౌను సేవకులు ఆ పెట్టెను తెరచిచూస్తే అందమైన బాలుడు కనిపించాడు.
13. ఆ బాలుణ్ణి వారు తమ కంటి చలువగా భావించి అల్లారుముద్దుగా పెంచారు. కాని వారికేం తెలుసు - అతను తమ పాలిట శత్రువుగా తయారు కానున్నాడని!?
14. ఇంతకీ హజ్రత్ మూసా (అలైహిస్సలాం) ఫిరౌనీయుల పాలిట శత్రువుగా ఎందుకు

చంపకండ్! ¹⁵ బహుశా ఇతను మనకు ఉపయోగపడవచ్చుండీ! లేదంటే మనం ఇతన్ని మన పుత్రునిగానైనా దత్తత తీసుకోవచ్చుండీ!” ¹⁶ అని ప్రాధేయపడింది. కాని (దాని పర్యవసానం గురించి) వారికి తెలీదు. ¹⁷

10 మూసా తల్లి మనసు తల్లడిల్లిపోయింది. ¹⁸ ఆమె విశ్వాసులలోనే స్థిరంగా ఉండడానికి మేము ఆమె మనసును కుదుట పరచి ఉండకపోతే, ఆ విషయాన్ని ఆమె బయటపెట్టి ఉండేదే! ¹⁹

لَا تَقْتُلُوا لَوْ كُنْتُمْ عَالِمِينَ أَنْ يَنْفَعَكُمْ أَوْ تَنْفَعُوا وَلَوْلَا
وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ①

وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فِرْعَانَ ۖ إِنَّ كَادَتْ لَتَنْبِتُ بِي ۖ
لَوْلَا أَنْ رَبَّنَا عَلَّمَهَا لَآتَيْنَاكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ①

పరిణమించారు? ఎందుకంటే ఫిరొసీయులు దేవుని అవిధేయులుగా మారిపోయారు. అధికార మదాంధులై ప్రజలను వేధించేవారు. అందువల్ల దేవుడు వారి చేతుల్లో పెంచబడిన అబ్బాయి చేతనే వారికి శిక్ష విధించాడు.

15. పేటికలోని అందమైన బాలుణ్ణి చూసినపుడు రాణిగారు చెప్పిన మాటలివి. మరికొంతమంది ప్రకారం: మూసా (అలైహిస్సలాం) ఫిరొన్ ఇంట్లో పెరుగుతున్న పుడు ఒకసారి ఫిరొన్ గడ్డం పట్టుకున్నారు. దానికి ఫిరొను ఆగ్రహించి తక్షణం అతన్ని చంపమని ఆదేశించాడు. అప్పుడు తన భర్తను శాంతపరుస్తూ ఫిరొను భార్య ఈ మాటలన్నది (ఐసరుత్తఫాసీర్). ఫిరొన్ భార్య ఇక్కడ బహువచన పదంతో సంబోధించటం గమనార్హం. బహుశా ఆమె భర్తను ఆ విధంగా వేడుకొని ఉండవచ్చు లేక అతన్ని అతని వెంటవున్న జాతి ప్రముఖులందర్నీ ఉద్దేశించి ఆమె ఈ విజ్ఞాపన చేసి ఉండవచ్చు.
16. ఆ సమయంలో ఫిరొనుకు సంతాన భాగ్యం ప్రాప్తం కాలేదు. అంచేత ఈ అబ్బాయిని దత్తత తీసుకోవచ్చేమో ఆలోచించమని అతని భార్య సలహా ఇచ్చింది.
17. ఏ పిల్లవాడి భయంతో వారు వందలకొలది పసిపిల్లల్ని ఊచకోత కోసారో, ఆ పిల్లవాడు తమ కళ్లముందరే, తమ ఒడిలోనే, తమ నివాస భవనంలోనే పెరిగి పెద్ద వాడవుతున్నాడన్న సంగతి వారికి తెలీదు. అదే దైవలీల! దేవుని అపురూపమైన ఏర్పాటు ఇది!
18. అంటే ఆమె హృదయంలో ఒకలాంటి శూన్యం ఏర్పడింది. పొద్దుస్తమానం ఆమెకు తన కన్నకొడుకు (మూసా) గురించిన చింతనే తప్ప మరో ధ్యాన లేదు. కొడుకు కోసం కలవరించసాగింది. మాతృ హృదయం అటువంటిది మరి!
19. తాను నదిలో విడిచిపెట్టిన ఆ పిల్లవాడు తన పిల్లవాడేనని చెప్పేసేదే. కాని అల్లాహ్

11 మూసా తల్లి, అతని అక్కతో, ²⁰ “నువ్వు ఇతని వెనకాలే వెళ్ళు” అని చెప్పింది. అందువల్ల ఆమె దూరం నుంచే గమనిస్తూ పోయింది. ²¹ కాని ఆ సంగతి వారికి (ఫిరౌసీయులకు) తెలియదు.

12 అంతకుముందే మేము మూసా కొరకు దాదుల పాలను నిషేధించాము. ²² (పరిస్థితుల స్వరూపాన్ని గమనించిన) ఆ బాలిక వారితో, “మీ కోసం ఈ బాలుణ్ణి పోషించే, ఇతని బాగోగులను కోరే ఇంటి వారిని గురించి నేను మీకు తెలుపనా?!” ²³ అని చెప్పింది.

13 ఆ విధంగా మేము అతన్ని తిరిగి అతని తల్లి దగ్గరకు చేర్చాము ²⁴ - తద్వారా ఆమె కన్నులు చల్లబడాలనీ, ఆమె దుఃఖితురాలు కాకుండా ఉండాలనీ,

وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِّيهِ فَبَصُرَتْ بِهِ عَنْ جُنُبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٠﴾

وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلِ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَ لَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ ﴿٢١﴾

فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَعْزِمَهَا وَأُكْفَرُونَ وَيَلْعَلُمَّ

ఆమెకు గుండె నిబ్బరం ప్రసాదించాడు. ఆ తరువాత కూడా ఓపికపట్టింది. దేవుడు తనకు చేసిన వాగ్దానం ప్రకారం తన శిశువును ఎలాగయినా తన వద్దకు చేరుస్తాడని ఆమె గట్టిగా నమ్మసాగింది. ఆ నమ్మకమే గనక సడలిపోయినట్లయితే ఆమె తన గుట్టును రట్టుచేసి ఉండేదే!

20. మూసా అక్క పేరు మర్యమ్ బినై ఇబ్రూన్. దైవప్రవక్త హజ్రత్ ఈసా (అలైహిస్సలాం) తల్లి పేరు కూడా ఇదే కావటం యాదృచ్ఛికం.
21. చిన్నారి మూసా ఉన్న పేటిక నైలునదిలో కొట్టుకుపోతుంటే, ఆ అమ్మాయి తన తమ్ముణ్ణి అల్లంత దూరం నుంచే గమనిస్తూ నదీ తీరాన నడిచిపోయింది. ఆఖరికి ఆ పేటిక ఫిరౌన్ రాజ భవనాన్ని తాకటం, ఆ పిల్లవాణ్ణి ఫిరౌను సేవకులు తీసుకుని లోపలికి పోవటం అంతా ఆమె చూస్తూనే ఉంది.
22. అంటే, మేము మా ఆదేశానుసారం మూసా (అలైహిస్సలాం) కన్న తల్లిపాలు తప్ప మరెవరి పాలు కూడా త్రాగకుండా చేశాము. అందుకే శతవిధాలా ప్రయత్నించి నప్పటికీ దాదులు ఆ బాలునికి పాలుపట్టలేకపోయారు. మరోవైపు ఆ పసిపిల్లవాడు ఏడుస్తూ ఉండిపోయాడు.
23. ఆ దృశ్యాన్ని మూసా అక్క దూరం నుంచే శ్రద్ధగా గమనించసాగింది. ఎంతకీ ఆ పిల్లవాడు ఏడ్చు మానకపోవటంతో, అదను చూసి వారి దగ్గరకు వెళ్ళింది. వారు

అల్లాహ్ వాగ్దానం సత్యమని ఆమె తెలుసు కోవాలని (మేమిలా చేశాము).²⁵ కాని చాలా మందికి (ఇందలి పరమార్థం) తెలియదు.²⁶

14 మూసా తన యుక్త వయస్సుకు చేరుకుని, పరిపక్వతను పొందిన మీదట మేమతనికి వివేకాన్నీ, (ధర్మ) జ్ఞానాన్నీ ప్రసాదించాము.²⁷ సద్వర్తనులకు మేము

أَنْ وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٥﴾

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٦﴾

గనక అనుమతిస్తే ఈ పిల్లవాని ఆలనాపాలనా చూసే ఒక మంచి మహిళను చూపిస్తానని అంది.

24. అంతకన్నా వారికి ఏం కావాలి? వెంటనే ఒప్పుకున్నారు. అందువల్ల మూసా (అలైహిస్సలాం) అక్క పరుగెత్తుకుంటూ వెళ్ళి, తన తల్లిని పిలుచుకుని వచ్చింది.

25. మూసా (అలైహిస్సలాం) తల్లిపాలు తృప్తిగా త్రాగారు. అందరూ సంతోషించారు. ఆ పసిపిల్లాడికి రోజూ పాలుపట్టే నిమిత్తం తన ఇంట్లోనే ఉండిపోవాల్సిందిగా ఫిర్జెన్ కోరాడు. అయితే తాను తన భర్తను, పిల్లలను వదలి ఉండలేనని ఆమె తెగేసి చెప్పింది. ఎట్టకేలకు ఆ పిల్లవాణ్ణి ఎత్తుకుని వెళ్ళి అక్కడే పాలుపట్టవచ్చనీ, అందు నిమిత్తం ఆమెకు తగిన జీతం ప్రభుత్వ ధనాగారం నుంచి ఇవ్వబడుతుందని నిర్ణయించ బడింది. సుబ్‌హానల్లాహ్! దైవలీల ఎలా ఉంటుందో చూడండి! ఒకవైపు తన కన్న కొడుక్కు పాలు పట్టే ఆనందం, మరోవైపున ప్రభుత్వ ఖజానా నుంచి జీతం! ఆమె కొడుకును ఆమె వద్దకే చేరుస్తానన్న వాగ్దానాన్ని దేవుడు ఎంత ఉత్తమ రీతిలో నెరవేర్చాడో చూడండి! ఒక ముర్సల్ కథనం ఇలా వుంది : “తాను నిర్మించిన వస్తువు ద్వారా శుభాన్ని, పుణ్యాన్ని కూడా ఆశించే నిర్మాత ఉపమానం మూసా (అలైహిస్సలాం) తల్లిలాంటిది. ఆమె తన కన్న కుమారునికే పాలుపడుతూ, దానికి జీతం కూడా పొందుతుంది.” (అబూ దావూద్‌లోని ముర్సల్ కథనం).

26. తాము చేపట్టే ఎన్నో కార్యాల అసలు పరిణామం చాలా మందికి తెలిసి ఉండదు. అయితే అల్లాహ్‌కు దాని పరిణామం గురించి పూర్తిగా తెలిసి ఉంటుంది. అందుకే అల్లాహ్ ఇలా సెలవిచ్చాడు : “మీకు గిట్టని వస్తువే మీకు ప్రయోజనకరం కావచ్చు. మీకు ఎంతో ప్రియమైన వస్తువే మీకు నష్టకరంగా పరిణమించవచ్చు. ఈ విషయం అల్లాహ్‌కు తెలుసు. మీకు తెలియదు” (అల్ బఖర - 216). వేరొకచోట ఈ విధంగా చెప్పబడింది: “ఒకవేళ వారు మీకు నచ్చకపోతే, బహుశా మీకు (వారిలోని) ఒక వస్తువు నచ్చకపోవచ్చు. అయితే అల్లాహ్ అందులోనే మీకోసం ఎంతో మేలును పొందుపరచి ఉండవచ్చు” (అన్ నిసా - 19). అందుకే మనిషి తన ఇష్టాయిష్టాలను అలా పక్కనపెట్టి, ప్రతి విషయంలోనూ అల్లాహ్ మరియు ఆయన ప్రవక్త ఆదేశాలను

ఇలాగే (ఉత్తమ) ప్రతిఫలాన్ని
ఇస్తుంటాము.

15 (ఒకసారి) నగరవాసులు ఏమరు
పాటులో ఉన్న సమయంలో అతను
నగరంలోకి వచ్చాడు.²⁸ అక్కడ ఇద్దరు
వ్యక్తులు దెబ్బలాడుకోవటం చూశాడు.
వారిలో ఒకతను తన వర్గానికి చెందిన
వాడు, ఇంకొకతను వైరి వర్గానికి
చెందినవాడు.²⁹ తన వర్గానికి చెందిన
వ్యక్తి, శత్రువర్గానికి చెందినవానికి
వ్యతిరేకంగా తనకు సహాయపడమని
మూసాను పిలిచాడు. మూసా అతనికి
ఒకే ఒక గుడ్డు గుడ్డాడు. అంతే, అది
అతన్ని కడతేర్చింది. (అప్పుడు) మూసా
“ఇది పైతాను పని.³⁰ నిశ్చయంగా
పైతాన్ బద్ధ విరోధి. స్పష్టంగా పెడదారి
పట్టించేవాడు”³¹ అని పలికాడు.

وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَى حِينٍ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا
رَجُلَيْنِ يَمْتَنِعَانِ هَذَا مِنَ شَيْعَتِهِ وَهَذَا مِنْ عَدُوِّهِ
فَاسْتَعَاثَهُ الَّذِي مِنْ شَيْعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ
فَوَكَرَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ قَالَ هَذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ
إِنَّهُ عَدُوٌّ مُّضِلٌّ مُّبِينٌ ﴿۱۵﴾

పాటించే ప్రయత్నం చేయాలి. అందులోనే అతనికి మేలుంది. పర్యవసానం దృష్ట్యా
కూడా అదే ఉత్తమమైనది.

27. వివేకం, జ్ఞానం అంటే ప్రవక్త పదవి, దైవదౌత్యం అని అర్థం. ఆయన ఈ స్థితికి
ఎలా ఎదిగారు? దీని వివరణ తరువాతి ఆయతులో వస్తుంది.

మరికొంతమంది వ్యాఖ్యాతల దృష్టిలో ఇక్కడ వివేకం అంటే ప్రవక్త పదవి కాదు -
వివేచన, తెలివితేటలు అని భావం.

28. అది రాత్రి మగ్రిబ్-ఇషాల మధ్య సమయమని కొందరు, మధ్యాహ్న సమయం అని
మరికొందరు అభిప్రాయపడ్డారు. ఆ సమయంలో అందరూ విశ్రాంతి తీసుకుంటూ
ఉంటారు.

29. శత్రువర్గానికి చెందినవాడు అంటే ఫిరొసీయుడు అన్నమాట!

30. మానవ హత్య చాలా పెద్ద నేరం. అతన్ని చంపాలన్నది హజ్రత్ మూసా (అలైహిస్సలాం)
ఉద్దేశం ఎంతమాత్రం కాదు. అతన్ని దండించాలన్న ఉద్దేశంతో ఒక గుడ్డు గుడ్డేసరికి
అతను చచ్చి ఊరుకున్నాడు. అందుకే హజ్రత్ మూసా (అలైహి) ఆ చర్యను
దుష్టచర్యగా, పైతాన్ పనిగా అభివర్ణించారు. జరిగిన దానిపై బాధపడ్డారు.

చేశాడు. అప్పుడు మూసా అతన్నుద్దేశించి, “నువ్వు పూర్తిగా మార్గం తప్పినవాడిలా ఉన్నావు”³⁵ అన్నాడు.

19 ఆ తరువాత మూసా, తామిద్దరికీ శత్రువు అయిన వ్యక్తిని పట్టుకోబోతుండగా,³⁶ “మూసా! ఏమిటి, నువ్వు నిన్ను ఒక వ్యక్తిని చంపేసినట్లే నన్ను కూడా చంపేయాలనుకుంటున్నావా? నువ్వు రాజ్యంలో దౌర్జన్యపరునిలా ప్రవర్తిస్తున్నావు. దిద్దుబాటు కోసం ప్రయత్నించాలన్న ధ్యాస నీలో ఏ కోశానా లేదే?!” అని ఆ వ్యక్తి అన్నాడు.³⁷

20 నగరం అటు చివరి నుంచి ఒక వ్యక్తి పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చి,³⁸ “మూసా! ఇక్కడి

فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَبْطِشَ يَا أَيُّهَا هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا قَالَ
يُؤْسَىٰ أَتْرِيدُ أَنْ تَفْتَلِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا يَا لَأَمْسٍ
إِنْ تَرِيدُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ وَمَا تَرِيدُ
أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ ⑩

وَجَاءَ جَبَلٌ مِّنْ أَصْحَابِ الْمَدِينَةِ يَمْعَىٰ قَالَ يُؤْسَىٰ إِنَّ

35. అంటే-నువ్వు నిన్ను ఒక వ్యక్తితో ఘర్షణపడ్డావు. ఈ రోజు మళ్లీ ఇంకొక వ్యక్తితో గొడవ పడ్డావు. నీ పరిస్థితిని చూస్తుంటే నువ్వు జగదాలమారిలా ఉన్నావు. నీలో బొత్తిగా భయభక్తులు లేవు అని మూసా తన జాతికి చెందిన వ్యక్తిని మందలించారు.

36. తనకూ, తన వర్గానికి చెందిన వ్యక్తికీ శత్రువు అయినవాణ్ణి పట్టుకుని తగాదాను పరిష్కరించాలని హజ్రత్ మూసా (అలైహిస్సలాం) అనుకున్నారు.

37. శత్రువు (ఖిబ్తీ)ని పట్టుకుని వారిమధ్య రాజీ కుదుర్చాలన్నది మూసా (అలైహిస్సలాం) అభిమతం. కాని ఫిర్యాదు చేసిన ఇస్రాయిాలు వ్యక్తి, మూసా తనను చంపడానికి వస్తున్నారేమోనని శంకించి, ‘నిన్ను ఒక వ్యక్తిని చంపేసినట్లే ఈ రోజు నన్ను చంపేస్తావా?’ అని అన్నాడు. దాంతో, నిన్ను జరిగిన హత్య వెనుక ఉన్నదెవరో ఖిబ్తీ (శత్రువు)కి అర్థమై పోయింది. అతడు గబగబా వెళ్ళి ఈ హత్యోదంతాన్ని గురించి ఫిరొనుకు తెలియపరచాడు. దాంతో ఫిరొను దర్బారులోని పెద్దలు - పరిహారంగా- మూసాను కడతేర్చాలని తీర్మానించారు.

38. సమాచారాన్ని మోసుకువచ్చిన ఆ వ్యక్తి ఎవరు? ఆ వ్యక్తి ఫిరొన్ వర్గానికి చెందినవాడనీ, కాని లోపలినుంచి మాత్రం మూసా (అలైహిస్సలాం) మేలును కోరుకునే వాడని కొంతమంది భావించారు. అతను ఫిరొన్ వర్గీయుడవటం వల్లనే రాజభవనంలో జరిగే సంప్రతింపుల గురించి అంత తొందరగా తెలుసుకోగలిగాడు. వేరితర వ్యక్తి అయివుంటే కీలక సమాచారాన్ని అప్పటికప్పుడే తెలుసుకోజాలడు. మరికొంత

పెద్దలు నిన్ను తుదముట్టించేందుకు సంప్రతింపులు జరుపుతున్నారు. అందుకే నువ్వు తక్షణం ఇక్కడి నుంచి వెళ్ళిపో. (నా మాట నమ్ము.) నీ మంచిని కోరే వారిలో నేనూ ఒకణ్ణి” అన్నాడు.

21 అప్పుడు మూసా, భయపడుతూనే, (అటూ ఇటూ) చూసుకుంటూ అక్కణ్ణుంచి బయటపడ్డాడు. ³⁹ “ప్రభూ! నన్ను దుర్మార్గ జనుల చెర నుండి కాపాడు”⁴⁰ అని వేడుకోసాగాడు.

22 అతను (మూసా) మద్యన్ దిక్కుకు ప్రయాణమై నప్పుడు, “నా ప్రభువు నన్ను సరైన మార్గంలోనే తీసుకుపోతాడని ఆశిస్తున్నాను”⁴¹ అన్నాడు.

الْمَلِكَا يَا تَرَوُونَ بِكَ لَيَقْتُلُونَكَ فَاخْرُجْ إِلَىٰ كَلِّ
مِنَ الصَّاحِبِينَ ﴿٢١﴾

فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي
مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢٢﴾

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تَلَقَّاهُ مَدْيَنَ قَالَ عَمَّى رَبِّي أَنَّ يَهْدِيَ
سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿٢٣﴾

మంది ఉద్దేశ్యంలో, ఆ వ్యక్తి ఇస్రాయిలీయుడు. మూసా (అలైహిస్సలాం)కి దగ్గరి బంధువు.

నగరం చివరి నుంచి పరుగెత్తుకుంటూ రావటానికి కారణమేమంటే ఫిరోను అంతః పురం, శాసనసభ నగరం చివరి అంచున ఉండేవి.

39. హజ్రత్ మూసా (అలైహిస్సలాం)కు ఈ సంగతి తెలియగానే, ఫిరోన్ చెరనుంచి బయటపడే ఉద్దేశంతో ఆయన ఈజిప్టు నుంచి వెళ్ళిపోయారు.

40. అకస్మాత్తుగా ఈజిప్టును వదలవలసిన పరిస్థితి హజ్రత్ మూసా (అలైహిస్సలాం)కు ఏర్పడింది. అందువల్ల ఎక్కడికెళ్ళాలో ముందుగా నిర్ణయించుకోలేదు. మరోవైపు శత్రువు భయం వెంటాడుతోంది. అందుచేత ఆయన, ఫిరోనీయుల బారినుంచి కాపాడు అని అల్లాహ్ ను ప్రార్థించారు. అందువల్ల అల్లాహ్ తన దూతను గుఱ్ఱంపై పంపించాడు. అతను మూసాకు మార్గదర్శకత్వం వహించాడు. వాస్తవం అల్లాహ్ కు తెలుసు (ఇబ్నె కసీర్).

41. అల్లాహ్ మూసా మొరను ఆలకించాడు. ప్రాపంచికంగానూ, పారలౌకికంగానూ సాఫల్యం పొందే మార్గం వైపుకు ఆయనకు దర్శకత్వం వహించాడు. మూసా (అలైహిస్సలాం) మార్గం పొందడమే గాక, మార్గదర్శకులుగా కూడా తీర్చిదిద్దబడ్డారు.

23 అతను మద్యన్ నీటి (బావి) వద్దకు చేరుకున్నప్పుడు, అక్కడ ఓ ప్రజా సమూహం (తమ పశువులకు) నీరు త్రాగిస్తున్నట్లు చూశాడు. ⁴² మరో వైపు ఇద్దరు స్త్రీలు వేరుగా నిలబడి తమ (పశువుల)ను ఆపుతూ ఉండటం కనిపించింది. “ఇంతకీ మీ సమస్య ఏమిటి?” ⁴³ అని మూసా దర్వాప్తు చేయగా, “ఈ పశువుల కాపరులు తిరిగిపోనంత వరకూ మేము (మా పశువులకు) నీరు త్రాగించలేము. ⁴⁴ మా నాన్నగారేమో మరీ ముసలివారు” ⁴⁵ అని ఆ పడతులు చెప్పారు.

24 అందువల్ల అతను (స్వయంగా ముందుకు వచ్చి) వారి పశువులకు నీరు త్రాగించాడు. ఆ తరువాత నీడ వున్న చోటికి తిరిగి వచ్చి, “ప్రభూ! నువ్వు నా వద్దకు ఏ మేలును పంపినా నాకు దాని అవసరం ఎంతైనా వుంది” ⁴⁶ అని చెప్పు కున్నాడు.

وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِّنَ النَّاسِ يَسْقُونَ ۚ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمُ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ ۗ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا ۚ قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّىٰ يُصَدِرَ الرِّعَاءَ ۖ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ ﴿٢٣﴾

فَسَقَىٰ لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّىٰ إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ﴿٢٤﴾

42. మద్యన్ పొలిమేరల్లోకి చేరుకోగానే, అక్కడ ఒక బావి వద్ద జనులు గుమిగూడి, తమ తమ పశువులకు నీరు త్రాగించుకుంటున్నారు. మద్యన్ అనేది ఒక తెగ పేరు. ఈ తెగ హజ్రత్ ఇబ్రాహీం (అలైహి) సంతతికి చెందినది. కాగా; హజ్రత్ మూసా (అలైహిస్సలాం) యాఖూబు సంతతికి చెందినవారు. యాఖూబ్ (అలైహి) కూడా ఇబ్రాహీం (అలైహి)కి మనుమలే. ఈ విధంగా మద్యన్ తెగవారికి - మూసా (అలైహిస్సలాం)కి మధ్య వంశపారంపర్య సంబంధం ఉండనే ఉంది (ఐసరుత్తఫాసీర్). హజ్రత్ షుబ్ (అలైహిస్సలాం) ప్రవక్తగా పంపబడింది మద్యన్ వాసుల వద్దకే.
43. ఇద్దరు అబలలు తమ పశువులను ఆపి, నిస్సహాయులుగా నిలబడి ఉండటాన్నిచూసి హజ్రత్ మూసా (అలైహిస్సలాం)కి జాలి కలిగింది. “మీరిద్దరెందుకు ఇలా నిలబడ్డారు? మీరు మీ పశువులకు నీళ్ళెందుకు త్రాగించటం లేదు?” అని ఆయన అడిగారు.
44. ఎందుకంటే మేము ఆడవాళ్ళం. మగవారిలోకి చొచ్చుకుపోయి మేము మా పశువులకు నీరు త్రాగించలేం కదా! అని ఆ యువతులు చెప్పారు.

‘రిఆవు’ (الرِّعَاءُ) అంటే కాపరులు.

25 అంతలోనే ఆ ఇద్దరు యువతులలో ఒకామె సిగ్గుపడుతూ అతని దగ్గరకు నడుచుకుంటూ వచ్చి, ⁴⁷ “మీరు మా (పశువుల)కు నీరు త్రాగించిన దానికి ప్రతిఫలం ఇవ్వటానికి, మా నాన్నగారు మిమ్మల్ని పిలుస్తున్నారు”⁴⁸ అని చెప్పింది. మూసా ఆయన వద్దకు వచ్చినప్పుడు, తన వృత్తాంతమంతా వివరించాడు. “భయ పడకు. నువ్వు దుర్మార్గ జనుల బారినుంచి విముక్తి పొందావు”⁴⁹ అని ఆయన ఓదార్చాడు.

فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَتَشْتَى عَلَى الْآخَرَةِ قَالَتْ إِنَّ ابْنِي يَدْعُوكَ
بِعِزَّتِكَ أَجْرًا مَسْقُوتًا لَنَا فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ
قَالَ لَا تَحْزَنْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ⑩

45. మా నాన్నగారేమో చాలా వృద్ధులు. అందువల్ల ఆయనగారు ఈ జన సందోహంలోకి వచ్చి, తన పని చేసుకోలేరు.

46. హజ్రత్ మూసా (అలైహిస్సలాం) సుదీర్ఘ ప్రయాణం చేసివచ్చారు. తిండి తిప్పలు లేక బాగా నీరసించి పోయారు. పైగా ప్రయాణ బడలిక కూడా ఉంది. అయినప్పటికీ ఆ స్త్రీల పరిస్థితిని చూసి ఓర్పుకోలేకపోయారు. పశువులకు నీరు త్రాపిన మీదట నీడ ఉన్న చోటికి వచ్చి కూలబడ్డారు. ఇప్పుడు ఆయన పరిస్థితి చాలా దయనీయంగా ఉంది. దైవసహాయం కోసం ఆశతో ఎదురుచూస్తున్నారు. ఏ కాస్త తోడ్పాటు లభించినా అదే పదివేలని భావించసాగారు. అందుకోసం అల్లాహ్ ను ప్రార్థించారు. ‘మేలు’ పలు రకాలు. అది అన్నపానీయాలకూ, ఆర్థిక విషయాలకు, ఆరాధనలకు, శక్తి అధికారాలకు, అండదండలకు కూడా వర్తిస్తుంది (ఐసరుత్తఫాసీర్). ప్రస్తుతం హజ్రత్ మూసా (అలైహిస్సలాం) ఆశించింది అన్నపానీయాలు, తలదాచుకోవటానికి ఆసరా.

47. అల్లాహ్ మూసా (అలైహిస్సలాం) ప్రార్థనను ఆమోదించాడు. ఆ ఇద్దరు అమ్మాయిలలో ఒక అమ్మాయి బిడియంతో వచ్చి ఆయన్ని ఇంటికి రమ్మని పిలిచింది. ఈ సందర్భంగా ఖుర్ఆన్ ఆ అమ్మాయి లజ్జావ్రీదలను గురించి ప్రత్యేకంగా ప్రస్తావించటం గమనార్హం. ప్రీడ ఆడదానికి అత్యంత ముఖ్యమైన ఆభరణం. మగవారిలాగా ఆమె అడ్డా ఆపూ లేకుండా - స్వేచ్ఛగా - విహరించటం షరీయతు పరంగా సమ్మతం కాదు.

48. ఇంతకీ ఆ ఇద్దరు ఆడపిల్లల తండ్రి ఎవరు? దివ్య ఖుర్ఆన్ లో మాత్రం ఎక్కడా తండ్రి పేరు పేర్కొనలేదు. కాని ఖుర్ఆన్ వ్యాఖ్యాతలలో అత్యధికులు ఆయన హజ్రత్ షుబబు (అలైహిస్సలాం) అని అభిప్రాయపడ్డారు. ఎందుకంటే మద్యన్ వాసుల వద్దకు ప్రవక్తగా పంపబడినది హజ్రత్ షుబబ్ గారే. ఇమామ్ షౌకానీ అభిప్రాయం కూడా ఇదే. అయితే ఇమామ్ ఇబ్నె కసీర్ అభిప్రాయం మరోవిధంగా ఉంది. ఆయన

26 ఆ ఇద్దరు అమ్మాయిలలో ఒకామె, “ఓ నాన్నా! ఈయన్ని జీతంపై పెట్టుకోండి. ఎందుకంటే, మీరు జీతంపై నియమించు కునే వారిలో బలవంతునిగా, నమ్మకస్థునిగా ఉండేవాడే ఉత్తముడు”⁵⁰ అని అన్నది.

قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ
الْعَوِيُّ الْإِيمِينُ ۝

ఇలా అన్నారు : హజ్రత్ షుబ్బా (అలైహి) కాలం హజ్రత్ మూసా (అలైహి) కంటే ముందు ఉంది. అందువల్ల ఇక్కడ ప్రస్తావనకు వచ్చిన ఆ యువతుల తండ్రి షుబ్బాగారి సోదర కుమారుడెవరైనా కావచ్చు లేక మరో వ్యక్తి అయినా కావచ్చు. నిజము దేవుడెరుగు.

మొత్తానికి హజ్రత్ మూసా (అలైహిస్సలాం) ఆ అబలలకు చేసిన సహాయం గురించి, వారిద్దరూ తమ పితామహునికి తెలియజేశారు. ఉపకారానికి బదులు ఉపకారం తప్ప మరేం కాగలదు? అందుకే ఆ యువకునిపట్ల సద్వ్యవహారం చేయాలన్న ఆలోచన ఆ వృద్ధునికి కలిగింది. ఆ విధంగా హజ్రత్ మూసా (అలైహిస్సలాం)కు ఆ పెద్ద మనిషిని కలుసుకునే అవకాశం దొరికింది.

49. అంటే - ఈజిప్టులో తన పుట్టుపూర్వోత్తరాలను, అక్కడ ఫిరోన్ చక్రవర్తి ప్రజలపై చేస్తున్న దౌర్జన్యాలను గురించి ఆయన క్షుణ్ణంగా తెలియజేశారు. అంతా విని, ఈ ప్రాంతం ఫిరోన్ సామ్రాజ్యపరిధిలోనికి రాదనీ, అందుచేత అందోళన చెందాల్సిన అవసరం ఎంతమాత్రం లేదని ఆయన మూసాకు ధైర్యం చెప్పారు.

50. కొంతమంది ఖుర్ఆన్ వ్యాఖ్యాతల ప్రకారం తండ్రి తన కుమార్తెల నుద్దేశించి, “ఇతను బలవంతుడు, నమ్మకస్థుడు అని మీకెలా తెలుసు?” అని అడిగాడు. దానికి సమాధానంగా వారు ఇలా అన్నారు: “నాన్నా! మేము పశువులకు నీరు త్రాగించే బావి దగ్గర ఒక పెద్దరాయి ఉంటుంది. కనీసం పదిమంది పడితేగాని ఆ రాయిని లేపలేరు. కాని ఈయన గారు ఒక్కరే ఆ రాయిని లేపి, మరి ఒక్కరే తెచ్చి అక్కడ పెట్టేశారు. ఈయన చాలా బలిష్ఠుడు అనడానికి ఇదొక నిదర్శనం. ఇక ఈయన గారి విశ్వసనీయత గురించి చెప్పమంటారా! మీ సూచనపై నేను ఈయనగారిని ఇంటికి పిలుచుకు వస్తున్నప్పుడు నేను ముందు ఉన్నాను. ఈయన వెనుక నడుస్తున్నాను. కాని గాలికి నా పైట కొంగు పడే పడే ఎగిరిపోతుండేది. అప్పుడు ఈయన నన్నుద్దేశించి, నువ్వు వెనుక ఉండు. నేను ముందు ఉంటాను. నీ శరీరంపై నా చూపు పడకుండా ఉండటానికి ఇదే ఉత్తమ పద్ధతి. అయితే దారిని సూచిస్తూ వెనుక నుంచి కంకరరాళ్ళు విసురుతూ ఉండు. దాని ప్రకారం నేను ముందుకు సాగిపోతాను

27 (ఆ పెద్ద మనిషి) ఇలా అన్నాడు: “నా ఇద్దరు కుమార్తెలలో ఒకామెను నీకిచ్చి వివాహం చేయాలనుకుంటున్నాను. 51 అయితే - నువ్వు (మహారుగా) ఎనిమిది సంవత్సరాలు నా దగ్గర సేవకునిగా ఉండాలి. 52 ఒకవేళ నువ్వు పది సంవత్సరాలు పూర్తి చేయగలిగితే, అది నీ తరుపు నుంచి (నాకు చేసిన మేలు అవుతుంది.) నిన్ను ఇబ్బందులపాలు చేయాలన్నది నా అభిమతం ఎంత మాత్రం కాదు. 53 దైవచిత్తమయితే మున్నుండు నువ్వు నన్ను మంచివానిగా పొందుతావు.” 54

28 “మీకూ - నాకూ మధ్య ఇది (ఈ ఒప్పందం) కుదిరినట్టే. నేను ఈ రెండు గడువులలో ఏ ఒక్కటి పూర్తిచేసినా - ఆ తరువాత నాపై ఎలాంటి ఒత్తిడి

قَالَ إِنِّي زُرَيْدٌ أَنْ أُنْكَحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيْ هَتَيْنِ عَلَى أَنْ
تَاجِرْنِي لِمَنْ يَشَاءُ فَإِنْ آتَمَّتْ عَلَيْكِ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ
وَمَا زُرَيْدٌ أَنْ أَسْأَلَ عَلَيْكَ سِجْدِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ
مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٥١﴾

قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ
عَلَيَّْ وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٥٢﴾

అని చెప్పారు. నాన్నా! ఈయన నమ్మకస్థుడు అని చెప్పడానికి ఇదొక తార్కాణం.” నిజం దేవుడెరుగు (ఇబ్నె కసీర్).

51. మన నాట ఈ విధంగా ఆడపిల్ల తండ్రి ఎవరినయినా, “నీకు నా కూతుర్ని ఇచ్చి పెండ్లి చేయదలుస్తున్నాను” అని అంటే అది చాలా తీవ్రమైన విషయంగా పరిగణించ బడుతోంది. కాని దైవ సమ్మతమైన షరీయతు ప్రకారం ఇలా చెప్పటంలో తప్పేమీ లేదు. గుణవంతుడైన అబ్బాయి లభించినప్పుడు, ఆ అబ్బాయితోగానీ, అబ్బాయి తల్లిదండ్రులతో గానీ పెండ్లి సంబంధం గురించి మాట్లాడటం సమ్మతమే. పైగా ఇలా నేరుగా మాట్లాడటం ఉత్తమం కూడా. అంతిమ దైవప్రవక్త (సఅసం) కాలంలోనూ, ఆయన ప్రియసహచరుల కాలంలో కూడా ఈ పద్ధతే కొనసాగేది.
52. ఈ ఆయతు ఆధారంగా, కూలిపై లేదా కాంట్రాక్టుపై పురుషుణ్ణి నౌకరుగా కుదుర్చు కోవడాన్ని పండితులు ధర్మసమ్మతంగా ఖరారు చేశారు.
53. అంటే - ఎనిమిది సంవత్సరాల గడువు ముగిసేసరికి నీకు కష్టంగా తోస్తే ఆ రెండేళ్ళ గడువు పూర్తి చేయకుండానే నువ్వు నిరభ్యంతరంగా వెళ్ళవచ్చు.
54. అంటే - మాట తప్పటంగానీ, నిన్ను వేధించటం గానీ, మోయలేనంత భారాన్ని నీపై వేయటంగానీ చేయను. నీ యెడల ప్రేమభావంతో మెలగుతాను.

రాకూడదు. ⁵⁵ మనం చెప్పుకునే మాటలకు అల్లాహ్ సాక్షిగా ఉన్నాడు” ⁵⁶ అని మూసా పలికాడు.

29 మరి మూసా ఆ గడువును పూర్తి చేసి, ⁵⁷ తన ఇంటివారిని తీసుకుని వెళుతుండగా ⁵⁸ తూరు (పర్వతం) వైపు అగ్ని కనిపించింది. ఆయన తన ఇంటామెతో, “ఇక్కడే ఉండండి. నేను అగ్నిని చూశాను. బహుశా అక్కణ్ణుంచి నేను ఏదైనా సమాచారాన్నిగానీ, లేదా మీరు చలి కాచుకోవటానికి నిప్పు రవ్వను గానీ తెస్తాను” అన్నాడు.

30 తీరా అక్కడకు చేరుకోగానే, ఆ లోయకు కుడి అంచున గల శుభప్రదమైన స్థలంలోని ఒక వృక్షం నుంచి, ⁵⁹ “మూసా! నేను సకల లోకాల ప్రభువైన అల్లాహ్ ను” ⁶⁰ అని పిలుపు వినవచ్చింది.

فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَىٰ الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ آنَسَ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُم مِّنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ وِعْدٍ مِّنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٥٥﴾

فَلَمَّا آتَتْهَا نُؤُودِيٌّ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبْرَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يُّوسَىٰ إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٥٦﴾

55. అంటే - మీతో జరిగిన ఒప్పందం ప్రకారం ఎనిమిది లేక పదేండ్లు పనిచేస్తాను. ఆ తరువాత వెళ్ళదలినై మీకు అభ్యంతరం ఉండకూడదు. నాపై ఎలాంటి ఒత్తిడి తీసుకురాకూడదు.

56. కొంతమంది వ్యాఖ్యాతల ప్రకారం ఈ పలుకులు హజ్రత్ షుబ్ (అలైహి) గారివి. మరికొంతమంది ప్రకారం హజ్రత్ మూసా (అలైహి) గారివి. ఎందుకంటే వాక్యం ఉభయులకు వర్తించేలా - బహువచనంలో - సాగింది. బహుశా ఇద్దరి తరపున కూడా ఈ మాట చెప్పబడి ఉండవచ్చు. ఈ ఒప్పందం ప్రకారమే ఆయన కుమార్తెతో హజ్రత్ మూసా (అలైహిస్సలాం) పెండ్లి సంబంధం ఖాయమై పోయింది. మిగిలిన వివరాలను అల్లాహ్ ఖుర్ఆన్ లో ప్రస్తావించలేదు.

57. ఇంతకీ హజ్రత్ మూసా (అలైహిస్సలాం) పూర్తిచేసిన గడువు ఎంత? ఎనిమిదేండ్లా? పదేండ్లా? ఆయన పదేండ్ల గడువును పూర్తిచేశారని హజ్రత్ ఇబ్నై అబ్బాస్ (రజి) అభిప్రాయపడ్డారు. ఎందుకంటే ఇదే పరిపూర్ణమైన గడువు (మూసా మామగారు కోరుకున్న గడువు). ముసలివారైన తన మామగారి మనసు నొప్పించటం హజ్రత్

31 “నీ చేతికర్రను పడవెయ్యి” (అన్న వాణి కూడా వినిపించింది). మరి ఆ కర్ర పాము మాదిరిగా మెలికలు తిరగటం చూసి, అతను వెనుతిరిగి పారిపోసాగాడు. కనీసం తిరిగి (దాని వంక) చూడనైనా లేదు. “ఓ మూసా! ముందుకు రా! భయపడకు. నిశ్చయంగా నువ్వు అన్ని విధాలా సురక్షితంగా ఉన్నావు.”⁶¹

32 “నీ చేతిని నీ చొక్కాలోపల పెట్టుకో. అది ఎలాంటి లోపం లేకుండానే - తెల్లగా మెరిసిపోతూ⁶² - బయటికి వస్తుంది.

وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْرِرًا وَرَأَاهُ يُعَذِّبُ مُوسَى أَقْبَلَ وَلَا تَتَعَنَّ
إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ ﴿٣١﴾

أَسْلَمَتْ يَدَاكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ بَيْضًا مِنْ غَيْرِ سَوْءٍ
وَإِذَا مَرَّ بِكَ جَنَّاحٌ مِنَ الرِّهَابِ فَرَأَيْتَهُ يَهْبِئُ مِنْ رِجْلِكَ

మూసా (అలైహిస్సలాం)కు ఎంతమాత్రం ఇష్టం లేదు. (ఫత్ హుల్ బారి-కితాబుష్ష హాదాత్).

58. దీన్నిబట్టి తెలిసేదేమంటే భర్త తన భార్యను ఎక్కడికయినా తీసుకెళ్ళగలడు.
59. పిలుపు ఆ లోయ అంచు నుంచి వినిపించింది. అది పశ్చిమ దిక్కున, పర్వతానికి కుడివైపున ఉంది. అక్కడ ఒక చెట్టుంది. ఆ చెట్టునుంచి అగ్ని జ్వాలలు ప్రజ్వలిస్తూ ఉన్నాయి. వాస్తవానికి అది పరమ ప్రభువు తేజరిల్లినందున ప్రసరించిన కాంతిరేఖలు.
60. “ఓ మూసా! ఇప్పుడు నీతో మాట్లాడుతున్నది ఎవరో కాదు, నేనే! సర్వలోక ప్రభువు అయిన అల్లాహ్ ను.”
61. తూరు పర్వతంపై ప్రవక్త పదవి లభించిన పిదప హజ్రత్ మూసా (అలైహిస్సలాం)కు ప్రసాదించబడిన మహిమ ఇది. ‘మహిమ’ (మోజిజా) అంటే సాధారణంగా జరిగే వాటికి భిన్నంగా - అసాధారణంగా అనూహ్యంగా-ఉంటుంది. ఇలాంటి అద్భుతాలు దైవాజ్ఞతో, దైవ ప్రణాళిక ననుసరించి సంభవిస్తుంటాయి. అంతేగాని ఇలాంటి విషయాలలో మానవ ప్రయత్నంగానీ, ప్రమేయంగానీ ఏమీ ఉండదు. ఎంతగాపు ప్రవక్త అయినా, దేవుని ప్రియతముడైన దాసుడైనా తన స్వయంకృషితో ఇలాంటి మెరుపులు మెరిపించలేడు. హజ్రత్ మూసా (అలైహి) గారినే చూడండి! తన చేతి కర్ర పాము మాదిరిగా మెలికలు తిరుగుతూ అటూ ఇటూ పరుగెత్తే సరికి, ఆయన సహజంగానే భయకంపితులై పోయారు. అల్లాహ్ ఓదార్చిన తరువాతగాని ఆయన మనసు కుదుటపడలేదు. దీన్నిబట్టి విదితమయ్యేదేమిటంటే, మూసా ఒక సత్య వంతుడైన ప్రవక్త అని ప్రజలు ధృవీకరించేటందుకు అల్లాహ్ ఆయనకు మహిమలను ప్రసాదించాడు.

35 “మేము నీ సోదరునిచే నీ బాహువులను బలపరుస్తాము. ⁶⁷ మీరిద్దరికీ ప్రాబల్యాన్ని ఇస్తాము. వాళ్లు అసలు మీ దాకా రాలేరు. ⁶⁸ మా సూచనల ఆధారంగా మీరు, మీ అనుయాయులు విజయం సాధిస్తారు” ⁶⁹ అని అల్లాహ్ సెలవిచ్చాడు.

36 ఆ తరువాత మూసా, మేము ప్రసాదించిన స్పష్టమైన మహిమలను తీసుకుని వారి వద్దకు వచ్చినప్పుడు, “ఇది కాలానిక మాంత్రిక విద్యలా ఉంది. మేము మా పూర్వీకులైన మా తాతముత్తాతల కాలంలో కూడా దీన్ని గురించి ఎన్నడూ వినలేదు” ⁷⁰ అని వారన్నారు.

قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَجَجْعَلُ لَكُمَا
سُلْطٰنًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا بِآيٰتِنَا أَنْتُمَا وَمِن
تَبَعِكُمَا الضَّالُّونَ ﴿٦٩﴾

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَىٰ بِآيٰتِنَا بَيِّنٰتٍ قَالُوا مَا هٰذَا إِلَّا سِحْرٌ
مُّفْتَرٍ وَمَا سَعَيْنَا بِهٰذَا فِرْعٰنَ اٰبَائِنَا الْاَوَّلِينَ ﴿٧٠﴾

ఎందుకంటే ఇంతకుముందు చెప్పినట్టు ఆయన చేతుల్లో ఫిరౌన్ వర్గానికి చెందిన ఒక వ్యక్తి వధించబడ్డాడు.

66. ఇస్రాయిలీయుల కథనం ప్రకారం హజ్రత్ మూసా (అలైహిస్సలాం)కు కొద్దిగా నత్తి ఉండేది. ఎప్పుడో ఆయన ముందు నిప్పు రవ్వ, ఖర్జూరపండు (లేక ముత్యం) ఉంచబడగా ఆయన నిప్పు రవ్వను నోట్లో వేసుకున్నారని, తత్కారణంగా ఆయన నాలుక కాలిందని ఒక కథనం ఉంది. అది ఎంతవరకు నిజమోగాని, దివ్య ఖుర్ఆన్ లోని ఆయతు ద్వారా ఒక విషయం మాత్రం స్పష్టమవుతోంది. అదేమిటంటే హజ్రత్ మూసా (అలైహి) కంటే, ఆయన సోదరుడైన హజ్రత్ హారూన్ ధారాళంగా మాట్లాడ గలిగేవారు. హజ్రత్ మూసా (అలైహిస్సలాం) మాటల్లో కొంచెం అస్పష్టత ఉండేది. అందుకే ఆయన తనకు ప్రవక్త పదవి లభించినపుడు, తన నాలుక ముడిని విప్ప మంటూ అల్లాహ్ ను ప్రార్థించారు. హజ్రత్ హారూన్ తన వాగ్ధాటిచే తనకు అండగా ఉంటాడని కూడా ఆయన ఆశించారు.

‘రిద్ అన్’ (رِدْء) అంటే సహాయకుడు, పనిలో సహకరించేవాడు అని అర్థం.

67. హజ్రత్ మూసా (అలైహి) ప్రార్థన ఆమోదించబడింది. ఆయన కోరిక మేరకు ఆయన సోదరుడైన హారూను (అలైహి)ను కూడా ప్రవక్తగా నియమించి, ఆయనకు సహాయ కునిగా పంపటం జరిగింది.

68. అంటే - మీరు భయపడవలసిన పనిలేదు. మిమ్మల్ని రక్షించే బాధ్యత మాది. ఫిరౌన్ గానీ,

37 మూసా ఇలా చెప్పాడు: “తన వద్ద నుంచి మార్గదర్శకత్వాన్ని తెచ్చే వ్యక్తి గురించి,⁷¹ పరలోక పరిణామం రీత్యా కృతార్థులయ్యే వారి గురించి⁷² నా ప్రభువుకు బాగా తెలుసు. దుర్మార్గులు ఎన్నటికీ సాఫల్యం పొందరు.”⁷³

وَقَالَ مُوسَىٰ رَبِّيَ أَعْلَمُ بِمَن جَاءَ بِالْهُدَىٰ مِنِّي
 ۞ وَمَنْ لَّوْنُ لَهُ عَاقِبَةُ الَّذِينَ اتَّوَلَّوْا لَئِيْلٌ لِلْمُظَلِّمِينَ

అతని మందిమార్పులం గానీ, మంత్రి పుంగవులు గానీ మీకెలాంటి కీడు కలిగించలేరు అని అల్లాహ్ అభయమిచ్చాడు.

69. అంతిమ విజయం మూసాకు, మూసా అనుయాయులకే లభిస్తుందన్న శుభవార్త ఖుర్ఆన్‌లో పలుచోట్ల అందజేయబడింది. మాయిద (67), అహ్‌జాబ్ (39), ముజాదలా (21), మూమిన్ (51, 52).
70. ఏమిటీ? జగతిలో ఒకే దేవుడా?! అందరినీ సృష్టించిన వాడు ఆయనేనా! ఆరాధనలకు ఆయన ఒక్కడే అర్హుడా?! వింతగా ఉండే. ఈ మాట ఇంతకుముందు మేమెన్నడూ వినలేదే! ఇదంతా నీ కట్టుకథ తప్ప మరేమీ కాదు. మాకుగానీ, మా తాతముత్తాతలకు గానీ ఈ ఏకదైవారాధన (తౌహీద్) గురించి ఏమీ తెలీదు. తెలుసుకోవాల్సిన అవసరం కూడా మాకు లేదు అని వారంతా అన్నారు. మక్కాలోని ముప్రిక్కులు కూడా దేవుని అంతిమ ప్రవక్త (సఅసం)కు ఈ రకమయిన సమాధానమే యిచ్చారు. “ఈయనగారు దేవుళ్ళందరినీ (రూపుమాపి) ఒకే ఆరాధ్య దైవాన్ని చేశాడే? ఇది మరీ విడ్డూరంగా ఉందికదూ!” అని అన్నారు వారు (సాద్ - 5).
71. అంటే - ‘సన్మార్గం’ గురించి మీకన్నా, నాకన్నా ఎక్కువగా దైవానికి తెలుసు. అందువల్ల మీ తాతముత్తాతల నుండి మీకు అందిన విషయాలకన్నా దేవుని తరపున అందే విషయం నిజమైనదై ఉంటుంది. కాబట్టి మీరు ఈ సత్యాన్ని అర్థం చేసుకునేందుకు ప్రయత్నించండి.
72. పరలోక పరిణామం మంచిది కావటమంటే అర్థం మనిషి ప్రవర్తన దైవప్రసన్నతను చూరగోనేదిగా ఉండటం. అతను దేవుని దయాదాక్షిణ్యాలకు, క్షమాభిక్షకు నోచుకో గలగటం. ఏకదైవారాధకులు మాత్రమే వీటికి నోచుకోగలుగుతారు.
73. ఇక్కడ ‘దుర్మార్గులు’ లేక ‘అన్యాయపరులు’ అంటే అవిశ్వాసులు, ముప్రిక్కులు అని భావం. దుర్మార్గం లేక అన్యాయం (జుల్మ్) అంటే ఒక వస్తువును అది ఉండవలసిన చోటునుంచి తొలగించి, వేరొకచోట పెట్టడం అని అర్థం. ముప్రిక్కులు (బహుదైవారాధకులు) కూడా ఈ పనే చేస్తారు. వాళ్లు దైవత్వపు స్థానంలో దానికి అర్హులుకాని వారిని తీసుకువచ్చి ప్రతిష్ఠిస్తారు. అలాగే దైవతిరస్కారులు (కాఫిర్లు) కూడా దేవునికి ఇవ్వవలసిన గౌరవాన్ని ఇవ్వరు. దేవుని ఔన్నత్యాన్ని గురించి తెలుసుకునేందుకు

38 అప్పుడు ఫిరోన్ ఇలా అన్నాడు : “ఓ ప్రముఖులారా! నేను తప్ప మీకు మరో దేవుడున్నాడన్న సంగతి నాకు తెలీదు. హోమాన్! విను. నువ్వు నా కోసం మట్టిని కాల్చు (ఇటుకలు తయారుచేయి).⁷⁴ నా కోసం ఓ ఎత్తయిన ఆకాశపార్శ్వం నిర్మించు. (దానిపైకెక్కి) మూసా దేవుణ్ణి (అసలున్నాడో లేడో) తొంగిచూస్తాను.⁷⁵ ఇతను మాత్రం అసత్యవాదుల్లో ఒకడని నా అనుమానం.”⁷⁶

39 వాడూ, వాడి సైనికులూ అకారణంగా రాజ్యంలో అహంకారం ప్రదర్శించారు.⁷⁷ మా వద్దకు మరలి రావటం అనేది జరగ దని వారు తలపోశారు.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ عَلِمْتُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ عِزَّةً
فَأَوْقِدْ لِي يَهَامُّنُ عَلَى الظُّلُمِ فَأَجْعَلْ لِي صَرْحًا
لَعَلَّ أَظْلَمُ إِلَى اللَّهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأظنُّهُ
مِنَ الْكَاذِبِينَ ۝

وَأَسْتَكْبَرُوا هُؤُوتُوا وَجُودُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا
أَنَّهُمْ إِلَيْنَا لَا يُرْجَعُونَ ۝

ప్రయత్నించరు. అందువల్ల వీళ్లంతా ‘అన్యాయస్థులు’గా పరిగణించబడ్డారు. వీళ్లు పరలోకంలో దైవకారుణ్యానికి, క్షమాభిక్షకు నోచుకోరు. ఈ ఆయతు ద్వారా తెలిసే ముఖ్య విషయం ఏమంటే సినలైన సాఫల్యం అంటే పరలోక సాఫల్యమే. అంతేగాని ప్రాపంచిక సిరిసంపదలు, పదవులు సాఫల్యానికి ప్రతీకలు ఎంతమాత్రం కావు. ఎందుకంటే ఈ తాత్కాలిక సిరులు ప్రపంచంలో అవిశ్వాసులకు, బహుదైవోపాసకులకు, నాస్తికులకు కూడా ప్రాప్తిస్తాయి. కాని ఈ దుర్మార్గులు సాఫల్యం పొందజాలరని అల్లాహ్ స్పష్టంగా చెప్పేశాడు. దీన్నిబట్టి నిజమైన సాఫల్యం (మోక్షం) పరలోకంలో లభించేదే అని స్పష్టంగా అర్థమవుతోంది.

74. అంటే మట్టిని అగ్నిలో కాల్చి ఇటుక రాళ్ళను తయారుచేయి అని ఫిరోను ఆదేశించాడు. అతను హోమాన్ను ఎందుకు ఆదేశించాడంటే హోమాన్ అతని దగ్గర మంత్రిగా ఉండేవాడు. అతని ఆంతరంగిక సలహాదారుగా, కార్యదర్శిగా కూడా వ్యవహరించే వాడు.
75. నేనుగాక మరో దేవుడు కూడా అసలున్నాడా? ఉంటే ఎక్కడున్నాడు? ఆకాశంలో ఉన్నాడా? అలాగయితే ఓ ఎత్తయిన భవనం నిర్మించు. నేను దానిపైకెక్కి ఆ దేవుణ్ణి చూస్తాను అని ఫిరోన్ అన్నాడు. అతని ఈ మాటల్లో వ్యంగ్యం, వెటకారం, తృణీకరణ అంతర్లీనమై ఉన్నాయి.
76. అంటే, సర్వలోకాల ప్రభువు అల్లాహ్ అయే అని మూసా చెప్పే మాటల్లో ఏ మాత్రం నిజంలేదు. అతను చెప్పేది పచ్చి అబద్ధం అని నా అభిప్రాయం అని ఫిరోన్ చెప్పాడు.

40 ఎట్టకేలకు మేము వాణ్ణి, వాడి సైన్యాలను పట్టుకున్నాము. మరి వాళ్ళను సముద్రంలో పారేశాము. ⁷⁸ మరి చూడు, ఆ దుర్మార్గులకు ఏ గతిపట్టిందో!

41 మేము వాళ్ళను నరకం వైపునకు పిలిచే నాయకులుగా చేశాము. ⁷⁹ ప్రళయ దినాన వారు ఏ సహాయానికి నోచుకోరు.

42 మేము ఈ ప్రపంచంలో కూడా వారి వెనుక శాపాన్ని తగిలించాము. ప్రళయ దినాన కూడా వారు దౌర్భాగ్యుల జాబితాలో చేర్చారు. ⁸⁰

43 ఈ పాత తరాన్ని అంతమొందించిన తరువాత మేము మానవులకు వెలుగుగా, మార్గదర్శనంగా, కారుణ్యంగా ⁸¹ ఉండే గ్రంథాన్ని మూసాకు ప్రసాదించాము ⁸² - తద్వారా వారు గుణపాఠం గ్రహిస్తారని! ⁸³

فَاَخَذْنَاهُ وَجُودًا فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ ۗ فَانظُرْ كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٧٨﴾

وَجَعَلْنَاهُمْ اٰیَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ
لَا يُصْرُوْنَ ﴿٧٩﴾

وَاَتَّبَعْنَاهُمْ فِي هٰذَا الدُّنْيَا لَعْنَةً ۗ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ هُمْ
مِنَ الْمَقْبُوْحِيْنَ ﴿٨٠﴾

وَلَقَدْ اَتَيْنَا مُوسٰى الْكِتٰبَ مِنْۢ بَعْدِ مَا اَهْلَكْنَا
الْقُرُوْنَ الْاُولٰٓئِ بِبَصٰٓئِرٍ لِّلنَّاسِ ۗ وَهٰدٰى
وَرَحْمَةً لِّعٰلَمِهِمْ يَتَذَكَّرُوْنَ ﴿٨١﴾

77. రాజ్యం అంటే ఈజిప్టు భూభాగం అన్నమాట. ఫిరౌన్ రాజ్యమేలింది ఈజిప్టులోనే. అకారణంగా అహంకారం ప్రదర్శించటమంటే అర్థం - వారు తమను తాము చాలా గొప్పవారుగా ఊహించుకున్నారు. రాజ్యంలో చెలరేగిపోయారు. న్యాయాన్ని తుంగలో తొక్కేసి బలహీన వర్గాలను వేధించారు. సత్యాన్ని తృణీకరించారు. నిజ దైవాన్ని కాదని తమను తాము దేవుళ్లుగా, దైవాంశ సంభూతులుగా ప్రకటించుకున్నారు.

78. వారి తిరస్కార వైఖరి, తలబిరుసుతనం మితిమీరి పోయింది. ఎంతగా బోధపరచినా వారు మా మాట వినకపోవటంతో, ఆఖరికి ఒకనాడు ఉదయం వాళ్ళను సముద్రంలో ముంచివేశాము (ఈ ముంపుకు సంబంధించిన వివరాలు షుఅరా సూరాలో వచ్చాయి).

79. అంటే వీళ్ళ తరువాత ఎవరు ఏకదైవారాధనను త్రోసిపుచ్చినా వారు ఫిరౌను అనుయాయులుగా పరిగణించబడతారు. అలాంటి వారందరికీ ఫిరౌనీయులు నాయకులు అనిపించుకుంటారు. ఎందుకంటే వారు జనులను నరకం వైపుకు పిలిచారు.

80. ఇహలోకంలో కూడా వారు పరాభవానికి గురయ్యారు. పరలోకంలో కూడా వారు దుర్భరస్థితిలో ఉంటారు. అక్కడ వారి ముఖాలపై నలుపు ఆవరించి ఉంటుంది.

44 (ఓ ముహమ్మద్ - స!) మేము మూసాకు ఆజ్ఞను అందజేసినప్పుడు నువ్వు (తూరు పర్వతం) పశ్చిమం వైపున లేవు. దానికి నువ్వు సాక్షివి కూడా కావు. ⁸⁴

وَمَا كُنْتُمْ بِجَانِبِ الْعَرَبِينَ إِذْ قَضَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ الْأَمْرَ وَمَا كُنْتُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨٤﴾

45 కాని మేము ఎన్నో తరాల వారిని ప్రభవింపజేశాము. ⁸⁵ వారిపై సుదీర్ఘ కాలం గడచిపోయింది. ⁸⁶ అయితే నువ్వు మద్యం వాసుల మధ్య కూడా - మా ఆయతులను చదివి వినిపించడానికి

وَلِكُنَّا أَنْشَأْنَا فَرُوقًا لِنَلْقَاكَ لَعَلَّكَ تَأْوِيلًا
فِي أَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُو آيَاتِنَا لِيَتَّعَفَىٰ لِكُنَّا
مُرْسِلِينَ ﴿٨٥﴾

81. అంటే వారు సత్యాన్ని కనుగొనడానికి, సత్యం ప్రకారం ఆచరించటానికి, దైవ కారుణ్యాన్ని పొందడానికి ఈ ఏర్పాటు చేశాము.
82. 'పాత తరం' అంటే ఫిరౌసీయులు, లేక నూహ్ జాతివారు, ఆద్, సమూద్ జాతివారంతా ఇందులోకి వస్తారు. వీళ్ళందరి తరువాత మేము మూసాకు 'తొరాత్' గ్రంథాన్ని వొసగాము.
83. వారు దైవానుగ్రహాలకు గాను కృతజ్ఞతలు తెలుపుకుని, విశ్వాసమార్గాన్ని అవలంబించి, దైవప్రవక్తలకు విధేయత చూపి, తద్వారా సాఫల్యాన్ని పొందుతారని మేము వారికి ఈ మేలు చేశాము.
84. (ఓ ముహమ్మద్ - సఅసం!) తూరు పర్వతంపైకి మేము మూసా (అలైహిస్సలాం)ను పిలిచి అతనితో సంభాషించినప్పుడు, అతన్ని మా సందేశహారునిగా నియుక్తం చేసినప్పుడు నువ్వుక్కడ లేవు. ఆ దృశ్యాన్ని నువ్వు తిలకించనూ లేదు. ఇవన్నీ నీకు తెలియని విషయాలు. కాని వాటిని మేము నీకు తెలియపరుస్తున్నాము. నువ్వు సత్యవంతుడవైన ప్రవక్త అనడానికి ఈ విషయాలే నిదర్శనం. ఎందుకంటే నీకు ఈ విషయాలను ఇంతకు ముందు ఎవరూ చెప్పలేదు. పోనీ, ఆ దృశ్యాన్ని ఎక్కడైనా చూశావా అంటే అదీ లేదు. ఈ విషయం దివ్య ఖుర్ఆన్ లో ఇంకా ఇతర చోట్ల కూడా వచ్చింది. ఉదాహరణకు : అలి ఇమ్రాన్ - 44, హూద్ - 49, 100, యూసుఫ్ - 102, తాహ్ - 99.
85. 'ఖురూన్' అంటే అసలు 'కాలాలు' అని అర్థం. కాని ఈ ఆయతులో మాత్రం ఈ పదం సమాజాలు, తరాలు, సంఘాలు అన్న భావంలో ప్రయోగించబడింది. ఓ ముహమ్మద్(స)! నీకూ - మూసాకు మధ్య గడచిన కాలంలో మేము ఎన్నో జాతులను, మరెన్నో తరాలను లేపాము అని దీని భావం.
86. అంటే, ఈ కాల ప్రవాహంలో ఎన్నో షరీయతు ఆదేశాలు మార్పులకు లోనయ్యాయి.

అక్కడ నివసించి ఉండలేదు.⁸⁷ కాని మేము మాత్రం ప్రవక్తలను పంపిస్తూనే ఉండేవారము.⁸⁸

46 మేము (మూసాను) పిలిచినప్పుడు కూడా నువ్వు తూర్ (పర్వతం) వైపున లేవు.⁸⁹ నిజానికి నీకు పూర్వం అప్రమత్తం చేసే వాడెవడూ రాని⁹⁰ జాతిని నువ్వు అప్రమత్తం చేయడానికి; నీ ప్రభువు తరపున (నీకు వొసగబడిన) కారుణ్యం ఇది.⁹¹ దీనిద్వారా వారు బహుశా గుణపాఠం నేర్చుకుంటారేమో!

وَمَا كُنْتُمْ بِجَانِبِ الْظُّلُمِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَٰكِنْ رَحِمْنَا مِنْ
رَبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أَمَّا مِنْ نِدْنٍ مِنْ قَبْلِكَ
لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿۴۶﴾

ప్రజలు కూడా తమ ప్రవక్తల పాఠాలు మరచిపోయారు. తత్కారణంగా వారు దైవాజ్ఞలను ఉపేక్షించారు. వాటిపట్ల నిర్లక్ష్య వైఖరిని అవలంబించారు. అందువల్ల మరో నూతన ప్రవక్తను పంపవలసిన అవశ్యకత ఏర్పడింది. లేదా వారివద్దకు దైవప్రవక్త వచ్చి కొన్ని యుగాలు గడచిపోవటం మూలంగా (ఓ ముహమ్మద్!) వారు నీ దైవదౌత్యం పట్ల అశ్చర్యానికి గురవుతున్నారు. అందుకే వాళ్లు నీ యెడల తిరస్కార వైఖరిని అవలంబిస్తున్నారు.

87. నువ్వు గనక వారి మధ్య ఉండి ఉంటే ఆ వివరాలన్నీ నీకు తెలిసి ఉండేవి.
88. ఆ ఆనవాయితీ ప్రకారమే ఇప్పుడు నిన్ను కూడా ప్రవక్తగా చేసి పంపాము. వెనుకటి ప్రవక్తల యదార్థ గాఢలను కూడా నీకు - అవసరం మేరకు - ఎరుకపరచాము.
89. అంటే ఓ ముహమ్మద్ (సఅసం)! నువ్వు గనక సత్యవంతుడవైన ప్రవక్త కాని పక్షంలో మూసా (అలైహిస్సలాం) వృత్తాంతం గురించి నీకు తెలిసి ఉండేది కాదు.
90. ఇంతకీ ఆ జాతి ఏది అంటే అది అరబ్బు జాతే. వారు మక్కావారే. మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (స)కు మునుపు వారివద్దకు ఏ ప్రవక్తా రాలేదు. ఎందుకంటే దైవప్రవక్త హజ్రత్ ఇబ్రాహీం (అలైహిస్సలాం) తదనంతరం దైవదౌత్య పరంపర ఆయన కుమారుడగు ఇస్హాఖ్ సంతతిలోనే కొనసాగింది. ఇస్రాయిలు వంశీయులలోనే ప్రవక్తలు రాసాగారు. మరి బనీ ఇస్మాయిల్ వారైన అరబ్బులలో ఇస్మాయిల్ తరువాత ప్రవక్తల పరంపర ఆగిపోయింది. వారివద్దకు ప్రత్యేకంగా ప్రవక్త పంపబడకపోవడానికి కారణమేమంటే వారి ఇరుగు పొరుగు రాజ్యాలలో వస్తూ ఉండే ప్రవక్తల సందేశం వారి వరకూ బహుశా చేరుతూ ఉండేదేమో! అయితే రేపటి రోజున (తీర్పుదినాన) వారు సాకులు చెప్పి తప్పించుకునేందుకు ప్రయత్నించరాదన్న ఉద్దేశంతో విశ్వప్రభువు ముహమ్మద్ (స) రూపంలో ఆఖరి ప్రవక్తను అరబ్బుల వద్దకు పంపాడు.

47 వారు తమ చేతులారా ముందుగా చేసి పంపుకున్న (చెడు) కర్మల కారణంగా వారిపై ఏదన్నా ఆపద వచ్చిపడిన పక్షంలో, “మా ప్రభూ! నువ్వు మా వద్దకు ఏ ప్రవక్త నయినా ఎందుకు పంపలేదు? (పంపి ఉంటే) మేము నీ ఆయతులను అనుసరించి, విశ్వాసులలో చేరి ఉండే వారము కదా!”⁹² అని అనేవారు. వారలా అనకుండా ఉండేపక్షంలో (మేము వారి వద్దకు ప్రవక్తను పంపి ఉండేవారమే కాదు).

48 మరి వారి వద్దకు మా తరపునుంచి సత్యం వచ్చినప్పుడు, “మూసాకు ఇవ్వబడినదే ఈయనకు ఎందుకు ఇవ్వబడలేదు?”⁹³ అని అనసాగారు. మరైతే ఇంతకు మునుపు మూసాకు ఇవ్వబడిన దానిపట్ల జనులు తిరస్కార వైఖరిని

وَلَوْلَا أَنْ تُصِيبَهُمُ مُصِيبَةٌ لَبَاءَقَدَّامَتَ أَيْدِيهِمْ
فَيَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنُذِّعَ إِلَيْكَ
وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿۹۰﴾

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا لَوْلَا أُرِي
مِثْلَ مَا أُرِي مُوسَىٰ أَوْ لَوْ كُنَّا رَبَّاءَ أَوْ بِي مُوسَىٰ

91. అంటే ఈనాడు నువ్వు జన వాహినిలో నిలబడి ప్రకటిస్తున్న అసాధారణ విషయాలన్నీ నీ ప్రజ్ఞాపాటలకు నిదర్శనం కావు. నిజానికి ఇదంతా నీ ప్రభువు కటాక్షం మాత్రమే. ఆయన తన సందేశం (వహీ) ద్వారా ఈ అద్భుత విషయాలను నీకు తెలియపరుస్తున్నాడు.
92. ఇదీ అసలు సంగతి! ఒక ప్రవక్తకు - మరో ప్రవక్తకు మధ్య అనేక యుగాలు గడచిపోవటం వల్ల గత ప్రవక్తల షరీయతులు ప్రక్షిప్తం అయ్యాయి. ప్రవక్తల సందేశాన్ని ప్రజలు మరచిపోయారు. వారి మధ్య మరో ప్రవక్త రావలసిన పరిస్థితి ఏర్పడింది. ఈ కారణంగానే అల్లాహ్ తన అంతిమ ప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం) ప్రబోధనలను (ఖుర్ఆన్ హదీసులను) మార్పులు చేర్పులకు, ప్రక్షిప్తాలకు లోనుకాకుండా కట్టుదిట్టమైన ఏర్పాట్లు చేశాడు. ఇంకా ఆయన చేసిన దైవిక ఏర్పాట్ల ద్వారా ప్రపంచం మారుమూలల్లోకి ఆయన (స) సందేశం చేరింది. రోజు రోజుకూ అది విస్తరిస్తూనే ఉంది. ఎందుకంటే మరో ప్రవక్త రావలసిన అవసరం లేకుండా అల్లాహ్ దైవదౌత్యాన్ని పరిసమాప్తం చేశాడు. ఇప్పుడు ఎవరయినా తనను దైవప్రవక్తగా ప్రకటించుకుంటే అతను అబద్ధాగ్రేసరుడు అవుతాడు.
93. అంటే, మూసాకు ఇవ్వబడిన మహిమలు. ఉదాహరణకు : చేతి కర్ర పాముగా

అవలంబించలేదా ఏమిటి? ⁹⁴ “వీరిద్దరూ (ఆరితేరిన) మాంత్రికులే. ఒండొకరికి చేదోడు వాదోడుగా ఉన్నారు” అని తేల్చి చెప్పేశారు. “మేము వీళ్ళందరినీ త్రోసి పుచ్చుతున్నాము” ⁹⁵ అని కూడా అన్నారు.

49 “ఒకవేళ మీరు సత్యవంతులే అయితే ఈ రెండింటికన్నా ఎక్కువగా సన్మార్గం చూపే గ్రంథాన్ని అల్లాహ్ వద్దనుంచి తీసుకురండి. నేను దానిని అనుసరిస్తాను” ⁹⁶ అని (ఓ ప్రవక్తా!) వారికి చెప్పి.

50 మరి వారు గనక నీ సవాలును స్వీకరించకపోతే, ⁹⁷ వారు తమ మనోవాంఛలను అనుసరించే జనులని తెలుసుకో. అల్లాహ్ మార్గదర్శకత్వాన్ని కాకుండా తన మనోవాంఛల వెనుక నడిచే వానికన్నా ఎక్కువ మార్గభ్రష్టుడెవడుంటాడు? ⁹⁸ అల్లాహ్ దుర్మార్గులకు ఎట్టి పరిస్థితిలోనూ సన్మార్గం చూపడు. ⁹⁹

مِنْ قَبْلُ قَالُوا سِعْرُنَ تَظَاهَرَا سَوْ قَالُوا
إِنَّا بِكُمْ كَافِرُونَ ﴿٩٥﴾

قُلْ فَأْتُوا بِكِتَابٍ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا أَن تَتَّبِعَهُ
إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٦﴾

فَإِنْ لَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّهُمَا يُتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ
وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِّنَ اللَّهِ إِنَّ
اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٩٧﴾

మారిపోవటం, చెయ్యి ప్రకాశించటం వంటి మహిమలు - ముహమ్మద్ (సఅసం)కు ఎందుకు ఇవ్వబడలేదు? అన్నది వారి ఉద్దేశం.

94. ఒకవేళ వారు కోరుతున్న మహిమలు వారికి చూపినా ప్రయోజనం ఏముంది? విశ్వసించేందుకు నిరాకరించేవారికి ఎన్ని నిదర్శనాలు చూపినా నిష్ప్రయోజనమే. మూసా (అలైసాస్సలాం) చూపిన మహిమలను చూసి ఫిరౌసు జనులు విశ్వసించారా? వాళ్లు తిరస్కార వైఖరికి ఒడిగట్టలేదా? వీళ్ళూ అదే పని చెయ్యవచ్చు.

95. ‘వీళ్ళిద్దరూ’ అంటే మూసా, హారూనులని ఒక అర్థం. ‘ఇవి రెండునూ’ అన్న అర్థంలో తీసుకుంటే ఖుర్ఆను-తౌరాతులు అని అనుకోవలసి ఉంటుంది. అంటే ఈ రెండు గ్రంథాలు కూడా తాంత్రికమైనవే. మాయాజాలమే. ఈ రెండు గ్రంథాలు ఒకదాన్నొకటి సమర్థించేవిగా ఉన్నాయి. కాగా; మేము వీళ్ళెవరినీ నమ్మము. అంటే మేము మూసాను గానీ, ముహమ్మద్ (స)నుగానీ నమ్మబోము అని వారన్నారు. (ఫత్హుల్ ఖదీర్)

51 ప్రజలు హితబోధను గ్రహించగలం దులకు¹⁰⁰ మేము మాత్రం వారికి మా వాక్కును నిరంతరం పంపించాము.¹⁰¹

52 మేము లోగడ ఎవరికయితే గ్రంథం వాసగామో వారు దీనిని (ఖుర్ఆన్‌ను) కూడా విశ్వసిస్తారు.¹⁰²

۱۰۰ وَ لَقَدْ وَصَلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿۱۰۰﴾

۱۰۱ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْكِتَابِ مِنْ قَبْلِهِ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿۱۰۱﴾

96. అంటే ఈ ఖుర్ఆన్, తొరాతు గ్రంథాలు ఒట్టి మాయ అన్నదే మీ వాదన అయితే, మీరు మీ వాదనకు అనుకూలంగా ఏదన్నా దైవగ్రంథాన్ని తీసుకురండి. ఆ గ్రంథం ఈ రెండు గ్రంథాలకన్నా గొప్పగా సన్మార్గం చూపేదై ఉండాలి. అప్పుడు నేను కూడా దాన్ని నమ్ముతాను. నాక్కావాల్సింది సన్మార్గమే. సన్మార్గం తప్ప మరో వాదాన్ని నేను ఒప్పుకోను గాక ఒప్పుకోను.

97. వారు గనక ఖుర్ఆన్, తొరాతులకన్నా ఎక్కువ సన్మార్గం చూపే గ్రంథాన్ని తీసుకురాలేని పక్షంలో వారి దగ్గర సత్యం అన్నది లేనేలేదని భావించు.

98. అంటే అల్లాహ్ తరపున వచ్చిన మార్గదర్శకత్వాన్ని వదలి మనోవాంఛల అడుగు జాడల్లో నడవటం దుర్మార్గం. ఈ రకంగా చూస్తే మక్కాకు చెందిన ఈ కురైషులు పరమ దుర్మార్గులు.

99. దుర్మార్గుల పట్ల అల్లాహ్ అవలంబించే విధానం ఏమిటో ఇక్కడ తెలియజేయటం జరిగింది. అలాంటివారు ఎన్నటికీ సన్మార్గానికి నోచుకోరు. ఎందుకంటే నిరంతరం దైవప్రవక్తలను ధిక్కరిస్తూ, దైవ వచనాల పట్ల విముఖత చూపుతూ, వైరవైఖరిని అవలంబించే వారిలో సత్యాన్ని స్వీకరించే గుణం క్రమంగా క్షీణించిపోతుంది. అటు పిమ్మట మనిషి పాపాల ఊబిలో చిక్కుకుపోతాడు. అంధకారంలో తచ్చాడుతూ ఉంటాడు. అలాంటి వారికి విశ్వాసజ్యోతి ప్రాప్తించదు.

100. అంటే - ప్రజలు తమ పూర్వీకులకు పట్టిన దుర్గతిని చూసి గుణపాఠం నేర్చుకుంటారని, నిజ దైవాన్ని విశ్వసిస్తారని దీనిద్వారా ఆశించబడుతోంది.

101. అంటే - ఒక ప్రవక్త తరువాత మరో ప్రవక్తను, ఒక గ్రంథం తరువాత మరో గ్రంథాన్ని మేము పంపిస్తూ ఉండేవారము. ఈ విధంగా మేము ఎడతెగకుండా మా వాణిని ప్రజలకు చేరవేశాము.

102. వీరు ఒకప్పుడు యూదులుగా ఉండి ఇస్లాం స్వీకరించిన వారు. ఉదాహరణకు : అబ్దుల్లా బీన్ సలాం (రజి) తదితరులు. లేదా అబీసీనియా నుంచి దైవప్రవక్త (సఅసం) వద్దకు వచ్చిన క్రైస్తవులు. దైవప్రవక్త (స) నోట దివ్య ఖుర్ఆన్ వాక్యాలను వినగానే వారు ఇస్లాం స్వీకరించారు (ఇబ్నై కసీర్).

53 వారికి, దానిని (ఖుర్ఆన్‌ను) చదివి వినిపించినప్పుడు, “ఇది మా ప్రభువు తరఫునుంచి వచ్చిన సత్యం అని మేము విశ్వసిస్తున్నాము. అసలు మేము దీనికి ముందు నుంచే ముస్లిములుగా ఉన్నాము”¹⁰³ అని వారు చెబుతారు.

54 తాము చూపిన నిలకడ(సహన స్థాయిర్యాల)కు గాను వారు రెండింతల ప్రతిఫలం ప్రసాదించబడతారు.¹⁰⁴ వారు మంచి ద్వారా చెడును పారద్రోలుతారు.¹⁰⁵ మేము ప్రసాదించిన దానిలో నుంచి (దానధర్మాల రూపేణా) ఖర్చు పెడతారు.

وَإِذْ أُتِيَ عَلَيْهِمُ الْوَالِئَاتُ الْمَكِّيَّةَ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا
مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ ﴿۵۳﴾

أُولَئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَإِذْ رَأَوْنَا
بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَرْنَا قَهُمْ يَنْفِقُونَ ﴿۵۴﴾

103. దివ్య ఖుర్ఆన్‌లో పదే పదే నొక్కి వక్కాణించబడిన విషయమే ఇది. దేవుడు అన్ని కాలాలలో, అన్ని ప్రాంతాలలో తన సందేశహారుల ద్వారా మానవాళికి అందజేసిన ధర్మం ఇస్లాం ధర్మమే. వారంతా ఆయా ప్రవక్తల సందేశం విని విశ్వసించిన ముస్లింలే అనబడతారు. యూదులు, క్రైస్తవులు అనే ఈ ప్రత్యేక పరిభాష ప్రజలు తమంతట తాముగా కల్పించుకున్నది మాత్రమే. ప్రవక్తల తదనంతరం ఈ ‘పరిభాష’ పుట్టుకు వచ్చేది. నిజానికి ఆ ప్రవక్తల అనుయాయులు ముస్లింలే. అందుకే అంతిమ దైవప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం)ను విశ్వసించిన గ్రంథవహులు (యూదులు, క్రైస్తవులు) ఇలా అన్నారు : “మేము ముందు నుంచే ముస్లింలముగా ఉన్నాము.” అంటే మేము పూర్వపు ప్రవక్తలను విశ్వసించి, వారు చూపిన విధానాన్ని అవలంబిస్తూ ఉన్నాము.

104. ఇక్కడ ‘సబ్ర్’ (సహనం) అంటే స్థిరత్వం, నిలకడ అని అర్థం. అంటే సర్వకాల సర్వావస్థల్లో దైవప్రవక్తల మార్గంపై, దైవగ్రంథంలోని ఆజ్ఞలపై స్థిరత్వం కలిగి ఉండటం అన్నమాట. పూర్వం వారు దైవగ్రంథంపై విశ్వాసం కలిగి ఉండేవారు. ఆ తరువాత ఖుర్ఆన్ గ్రంథం అవతరించగా దాన్ని విశ్వసించారు. పూర్వం వారు తమ ప్రవక్తపై విశ్వాసం కలిగి ఉండేవారు. ఆ తరువాత మరోప్రవక్త (స) రాగా ఆయన్ని కూడా విశ్వసించారు. ఇలాంటి వారికి రెండింతల పుణ్యఫలం వొసగబడుతుంది. హదీసులో కూడా ఇలాంటి సజ్జనుల గొప్పతనం గురించి ప్రత్యేకంగా చెప్పబడింది. మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం) ఇలా ప్రకటించారు : “మూడు రకాల మనుషులకు రెండింతల పుణ్యఫలం ప్రసాదించబడుతుంది. వారిలో ఒకరెవరంటే గ్రంథవహులు. ఇంతకు

55 వారు ఏదైనా పనికిమాలిన విషయం¹⁰⁶ విన్నప్పుడు, వినీవిననట్లుగా తరలిపోతారు. “మా కర్మలు మావి. మీ కర్మలు మీవి. అయ్యా! మీకో సలాం.¹⁰⁷ అజ్ఞానులతో వాదించడలచుకోలేదు” అని చెప్పేస్తారు.

56 (ఓ ప్రవక్తా!) నువ్వు కోరిన వారినల్లా సన్మార్గానికి తేలేవు. అయితే అల్లాహ్ తాను కోరిన వారిని సన్మార్గానికి తీసుకువస్తాడు. సన్మార్గానికి రాగలిగేవారెవరో ఆయనకు బాగా తెలుసు.¹⁰⁸

وَأَذِّنْ لَهُمْ السَّلَامَ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ
وَأَلِّمُوا الْوَالِدَ وَالْوَالِدَاتَ بِمَا لَهُنَّ مِنَ الْأَمْوَالِ
الَّتِي آتَيْنَهُنَّ بِالْقُرْآنِ وَالْحِكْمِ وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ
وَالَّذِينَ أَحْبَبُوا مِنْكُمْ وَيَسْأَلُوكَ الْخَلْقَ وَالْخَلْقَ لَا
يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِرَّ الْغَيْبِ وَإِن يَظْهَرِ
عَلَيْكَ مِنْ بَشَرٍ مِمَّنْ لَا يُلْقِي الْحَقَّ بِالنُّجَىٰ

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَئِنَّ اللَّهَ يَهْدِي
مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

①

ముందు వారు తమ ప్రవక్తను విశ్వసించేవారు. ఆ తరువాత వారు నన్ను విశ్వసించారు.” (సహీహ్ బుఖారీ - కితాబుల్ ఇల్త్; ముస్లిం - కితాబుల్ ఈమాన్)

105. వారు దుర్మార్గాన్ని దుర్మార్గం ద్వారా ఎదుర్కొనరు. అపకారానికి బదులుగా అపకారం తలపెట్టరు. పైగా తమకు కీడు తలపెట్టిన వారిని ఉపేక్షిస్తారు. వారిని మన్నించి వదలిపెడతారు. చేతనైతే వారికి మేలు కూడా చేస్తారు. ఇది మహోపకారుల లక్షణం.
106. ఇక్కడ పనికిమాలిన విషయం అంటే అర్థం సత్యధర్మానికి వ్యతిరేకంగా అలనాడు ముప్రిక్కులు వ్యంగ్య ధోరణిలో చెప్పే మాటలన్నమాట. వీలు చిక్కినప్పుడల్లా వారు ఇస్లాంను, ముస్లింలను తమ ఎత్తిపొడుపు మాటలతో అవమానపరచ జూసేవారు. అలాంటి సమయాలలో ఈ త్యాగధనులు హుందాగా నిష్క్రమించేవారు.
107. ‘మీకో సలాం’ అంటే ఇక్కడ ఆశీర్వాదం లేక దీవెన అని అర్థం కాదు. ‘ఇక చాలించండి మీ అధిక ప్రసంగాన్ని. మీతో మేము వాదులాడదలచుకోలేదు’ అన్న భావం ఇందులో ఇమిడి ఉంది.
108. జీవితాంతం మహాప్రవక్త (సఅసం)కు అండగా నిలిచిన బాబాయి హజ్రత్ అబూ తాలిబ్ కు మరణ ఘడియలు ఆసన్నమైనప్పుడు అవతరించిన ఆయతు ఇది. మరణానికి ముందు తన పినతండ్రి కనీసం ‘లా ఇలాహ్ ఇల్లాహ్’ (అల్లాహ్ తప్ప మరో ఆరాధ్యదేవుడు లేడు) అన్న వచనాన్ని నోటితో ఖరారు చేస్తే తీర్పుదినాన ఆయన మన్నింపు కోసం తాను సిఫారసు చేయవచ్చని ఆయన (స) ఆశించారు. ఆ మాటే తన బాబాయితో చెప్పారు కూడా. కాని కుర్రైపు శ్రీమంతుల ఒత్తిడి మూలంగా అబూతాలిబ్ ‘కలిమా’ పఠించకుండానే - అవిశ్వాసిగానే - తనువు చాలించారు. ఈ పరిణామానికి మహాప్రవక్త (స) అమితంగా దుఃఖించారు. అప్పుడు అల్లాహ్ ఈ ఆయతును అవతరింపజేసి, “ఓ ప్రవక్తా! సందేశాన్ని జనులకు చేరవేయటం వరకే

57 “మేమే గనక నీతో చేరి సన్మార్గాన్ని అనుసరిస్తే మా భూభాగం నుంచి మేము తరిమి వేయబడటం ఖాయం”¹⁰⁹ అని వారు గగ్గోలు చెందసాగారు. ఏమిటి? మేము వారికి సురక్షితమైన, పవిత్రమైన చోట స్థిరనివాసం కల్పించలేదా?¹¹⁰ అక్కడ వారికి అన్నిరకాల పండ్లు ఫలాలు ఉపాధి రూపంలో మావద్ద నుంచి సరఫరా చేయబడలేదా?¹¹¹ కాని వారిలోని చాలా మంది (ఈ యదార్థాన్ని) తెలుసుకోరు.

58 ఇంకా మేము, భోగభాగ్యాల మూలంగా మిడిసిపడే ఎన్నో జనవాసాలను తుదముట్టించాము. అవిగో, అవే వారి నివాస స్థలాలు! వారి తదనంతరం చాలా కొద్దిమంది మాత్రమే అక్కడ

وَالْوَالِانَ نَتَّبِعِ الْهُدَىٰ مَعَكَ نَتَّخِظُ مِنْ أَرْضِنَا.
 اَوَّلَهُ نَمَكِنَ لَهُمْ حَرَمًا امْنًا يُجِبِي اِلَيْهِ تَمَرَتٌ كُلَّ سَمِي
 رٍ قَامِنَ لَدُنَّا وَلَكِن اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۵۸﴾

وَكَمْ اَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ بَطَرَتْ مَعِيشَتَهَا تَتَّكِيَتْ مَسْكِنَهُمْ
 لَمْ تَسْكُنْ مِنْ بَعْدِهِمْ اِلَّا قَلِيلًا لَوَلَّوْنَا عَنْ الْوَارِثِينَ ﴿۵۹﴾

నీ పని. సన్మార్గాన నడిపింపజేయటం నా పని. మేము సన్మార్గం చూపదలచిన వారికే సన్మార్గ భాగ్యం లభిస్తుంది. అంతేగాని నువ్వు కోరిన వారందరికీ ఆ భాగ్యం లభించదు” అని స్పష్టం చేశాడు (నహీహ్ బుఖారీ - తఫ్సీర్ సూరతుల్ ఖసస్; ముస్లిం - కితాబుల్ ఈమాన్).

109. అంటే ఈ నగరంలో మమ్మల్ని ప్రశాంతంగా ఉండనివ్వరు. మాపై వేధింపులు మొదలవుతాయి. మేము యుద్ధాలను ఎదుర్కోవలసిరావచ్చు - కొంతమంది అవిశ్వాసులు తాము విశ్వసించకపోవటానికి గల కారణాలను వివరిస్తూ చెప్పిన మాటలివి. వారి భయాందోళనలకు సమాధానంగా అల్లాహ్ ఇలా సెలవిచ్చాడు....

110. వారు ఇచ్చే సంజాయిషీలో ఏమాత్రం పసలేదు. ఎందుకంటే వారు ప్రస్తుతం నివసించే నగరాన్ని అల్లాహ్ శాంతియుతమైన, అత్యంత సురక్షితమైన నగరంగా చేశాడు. వారు అవిశ్వాస స్థితిలో ఉన్నప్పటికీ వారు ఇంత సురక్షితంగా ఉండగలుగుతున్నప్పుడు, ఇస్లాం స్వీకరించిన తరువాత సురక్షితంగా ఉండలేరా? కాబట్టి వారు చెప్పేవన్నీ కుంటిసాకులు మాత్రమే.

111. ఇదీ మక్కా నగరం విశిష్టత! ఏటేటా అక్కడకు వెళ్ళే లక్షలాది హజ్, ఉమ్రా యాత్రీకులు ఆ నగరంలో లభ్యమయ్యే రకరకాల పండ్లను చూసి విస్తుపోతారు. ప్రపంచంలో పండ్ల కొరత ఉన్నప్పటికీ మక్కా నగరానికి మాత్రం అవి పుష్కలంగా సరఫరా అవుతూ ఉండటం గమనార్హ విషయం.

ఉండగలిగారు. ¹¹² ఆఖరికి అన్నింటికీ వారసులం అయ్యేది మేమే సుమా! ¹¹³

59 జనవాసాల ముఖ్య పట్టణంలో తన ఆయతులను చదివి వినిపించే ప్రవక్తను పంపనంతవరకూ నీ ప్రభువు ఏ జన వాసాన్నీ (ఊరకే) నాశనం చేయడు. ¹¹⁴ జన వాసాలలోని వారు దౌర్జన్యకాండకు ఒడిగట్టినప్పుడు మాత్రమే మేము వాటిని అంతమొందిస్తాము. ¹¹⁵

60 మీకు ఏదైతే ఇవ్వబడిందో అది (అశాశ్వతమైన) ప్రాపంచిక జీవిత సామగ్రి, దాని పైపూత (అలంకరణ) మాత్రమే. అయితే అల్లాహ్ వద్ద ఉన్నది అత్యుత్తమమైనది, శాశ్వతమైనదీను. ఏమిటి, మీరు ఆ మాత్రం గ్రహించరా? ¹¹⁶

وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ حَتَّىٰ يَبْعَثَ فِي أُمَمٍ مِّمَّا سَوَّلْتُمْ

عَلَيْهِمُ الْبَيْتَاءَ وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ ﴿۵۹﴾

وَمَا أَوْتَيْنَاهُمْ مِّنْ شَيْءٍ مَّتَاعِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَبُّهَا وَمَا

عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿۶۰﴾

112. ఈ వాక్యం మక్కా వాసులకు హెచ్చరిక లాంటిది. దైవానుగ్రహాలను పొందిన తరువాత కృతఘ్నతా వైఖరిని అవలంబించి, తలబిరుసులుగా మారిన వారికి ఏ గతి పట్టిందో మీరు చూడటం లేదా? ఆ జాతులు నివసించిన పట్టణాలు శిథిలాల రూపంలో మీ ముందున్నాయి. లేదా చరిత్ర పుటలలో మాత్రమే మీకు వారి జాడ లభిస్తుంది. రాకపోకలు సాగించే బాటసారులు మాత్రమే ప్రస్తుతం ఆ పాడుబడిన భవంతులలో కాసేపు విశ్రమిస్తున్నారు. వారికి పట్టిన దుర్గతి కారణంగా ఆ ఇండ్లలో స్థిరపడటానికి ఎవరూ ఇష్టపడలేదు కూడా.

113. అంటే తమ సిరిసంపదలను చూసుకుని మురిసిపోయిన వారుగానీ, భోగవిలాసాలలో మునిగి ఉన్నవారుగానీ ఎల్లకాలం వాటికి వారసులు కాలేకపోయారు.

114. మానవ జాతులకు సందేశం అందజేయనంతవరకూ దేవుడు ఆ జాతుల జోలికి పోడు. అకారణంగా జాతులను శిక్షించటం దైవసంప్రదాయం కానేకాదు. ‘ఉమ్మిహా’ (أُمَّهَا) అంటే పెద్ద పట్టణం లేక అనేక పట్టణాలకు కేంద్రస్థానం అని భావం. దీన్నిబట్టి అవగతమయ్యేదేమిటంటే ప్రతి చిన్న ప్రదేశంలో, ప్రతి చిన్న సముదాయంలో దైవప్రవక్త ప్రభవించలేదు. వివిధ ప్రాంతాలలోని ముఖ్యపట్టణాలలోనే దైవప్రవక్తలు వచ్చారు. ఆ పట్టణాలకు దరిదాపుల్లో ఉండే జనపదాలు, పల్లెసీమలన్నీ ఆ ప్రవక్తకు వర్తిస్తాయి.

115. అంటే - దైవప్రవక్తను పంపిన తరువాత కూడా వారు సన్మార్గానికి రాకుండా

61 మేము తనకు చేసిన మంచి వాగ్దానాన్ని పొందిన వ్యక్తీను, మేము ప్రాపంచిక జీవితపు కొన్ని లాభాలను ప్రసాదించిన తరువాత ప్రళయదినాన (శిక్షకై) బంధించి తేబడిన వ్యక్తీను - ఇద్దరూ ఒక్కటవుతారా? ¹¹⁷

62 ఆ రోజు ఆయన వారిని పిలిచి, “మీరు నాకు భాగస్వాములుగా తలపోసిన వారెక్కడ?” ¹¹⁸ అని అడుగుతాడు.

63 ఎవరెవరికి ఈ మాట వర్తిస్తుందో వారిలా జవాబిస్తారు ¹¹⁹: “మా ప్రభూ! మేము దారి తప్పించింది ఇదిగో వీళ్ళనే. ¹²⁰ మేము దారి తప్పినట్లుగానే

أَفَمَنْ وَعَدْنَاهُ وَعَدًا حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيَهُمْ لَمَّا كَانُوا مِنْ مَعْنَاهُ مُتَعَانِعِينَ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا تَنْتَهُمُ هُوَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْمُحْضَرِينَ ①

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَاءِيَ الَّذِينَ
كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ②

قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ الَّذِينَ

మొండికేసి, అత్యాచారాలకు సిద్ధమైనప్పుడు మేము వారిపై మా శిక్షా కొరడాను రుముళిపించాము. ఈ విషయమే హూద్ సూరా 117వ ఆయతులో కూడా స్పష్టం చేయబడింది.

116. ఈ ప్రాపంచిక వైభవాలు, జీలుగు వెలుగులు తాత్కాలికమనీ, అల్పమైనవని మీరు ఇప్పటికీ తెలుసుకోలేదా? దీనికి ప్రతిగా అల్లాహ్ విశ్వాసుల కోసం తన వద్ద సిద్ధంచేసి ఉంచిన అనుగ్రహాలు, వసతులు ఉత్తమమైనవి, శాశ్వితమైనవి. హాదీసులో ఇలా ఉంది : “దైవసాక్షి! పరలోకం ముందు ఇహలోకం ఎంతో అల్పమైనది. ఎవరయినా సముద్రంలో తన వ్రేలిని ముంచి తీస్తే, అతని వ్రేలికి తగిలే నీరెంతో ఇదీ అంతే.” (సహీహ్ ముస్లిం - కితాబుల్ జన్నహ్)

117. విశ్వసించిన వారు దేవుని వాగ్దానం ప్రకారం పరలోకంలో బహుమతిని పొందగా అవిధేయులు దేవుని శిక్షకు పాత్రులవుతారు. అలాంటప్పుడు ఈ ఇరువర్గాల వారు సమానులెలా అవుతారు?

118. అంటే నా దైవత్వంలో ఎవరినైతే మీరు భాగస్వాములుగా నిలబెట్టేవారో, ఏ రాళ్ళు రప్పలనైతే కొలిచేవారో, ఎవరిపేర మొక్కుకునేవారో వారంతా ఇప్పుడెక్కడున్నారు? వారు ఈనాడు మీకేమన్నా సహాయం చేయగలుగుతారా? నా పట్టు నుంచి మిమ్మల్ని కాపాడుతారా? అని అల్లాహ్ తీర్పుదినాన గట్టిగా అడుగుతాడు. ఈ విషయం ఇంతకు ముందు అల్ అన్ ఆమ్ సూరా 94వ ఆయతులో కూడా వచ్చింది. ఇంకా ఇతర చోట్ల కూడా ఈ విషయం చర్చించబడింది.

వీళ్ళను కూడా దారి తప్పించాము. ¹²¹ ఇక వాళ్ళతో మాకెలాంటి సంబంధం లేదని నీ సమక్షంలో ప్రకటిస్తున్నాము. ¹²² వీళ్లు మమ్మల్ని పూజించేవారు కారు. ¹²³

64 “మీరు మీ ‘భాగస్వాములను’ పిలుచు కోండి” ¹²⁴ అని వారితో అనబడుతుంది. వారు వారిని (తమ భాగస్వాములను) పిలుస్తారు. కాని వారు కనీసం వారికి సమాధానం కూడా ఇవ్వరు. మరి వారంతా శిక్షను చూస్తారు. ¹²⁵ వారు సన్మార్గం పొంది ఉంటే ఎంత బావుండేది! ¹²⁶

أَعْوَبًا أَعْوَبَهُمْ كَمَا عَوَّبْنَا لِيْلِكَ مَا كَانُوا
إِنَّا نَاعْبُدُونَ ﴿٢٠﴾

وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ قَدْ عَوْهُمْ فَكَلِمًا يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ
وَرَأَوْا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ ﴿٢١﴾

119. అంటే - దైవాగ్రహానికి పాత్రులైన వారని భావం. అంటే తలబిరుసులైన మైతానులు, సత్యతిరస్కారులు, ముష్రీకులు అన్నమాట!
120. అంటే ఈ దుర్మార్గుల మాటలు విని మోసపోయిన మూర్ఖజనులు అన్నమాట!
121. మేమెలాగూ మార్గభ్రష్టులమే. అయితే మాతో పాటు మరి కొంతమందిని కూడా భ్రష్టు పట్టించాము. అయితే మేము వీళ్ళను బలాత్కరించలేదు. మా దారిలో నడవమని నిర్బంధించనూ లేదు. మేము సంకేతప్రాయంగా చెప్పిన మాటలకే వీళ్లు మా బుట్టలో పడిపోయారు. మేము ఆడించినట్లుగా ఆడారు. పాడించినట్లుగా పాడారు.
122. ఈనాడు మేము వీళ్లతో తెగత్రెంపులు చేసుకుంటున్నాము. వీళ్లతో మాకెట్టి సంబంధం లేదు. అంటే ప్రపంచంలో పరస్పరం స్నేహితులుగా ఉండే వీరంతా అక్కడ ఒండొకరికి బద్ధ విరోధులైపోతారు.
123. అసలు వాళ్లు పూజించింది మమ్మల్ని కాదు, వాళ్లు తమ మనోవాంఛలను అనుసరించారు అంటూ చేతులెత్తేస్తారు. అంటే ప్రపంచంలో ప్రజలు తమ దైవాలుగా తలపోసి చేసిన పూజలు పునస్కారాలన్నీ వృథా అయిపోయాయి. ఈ విషయం దివ్య ఖుర్ఆన్ లో పలుచోట్ల వచ్చింది. ఉదాహరణకు : అల్ అన్ ఆమ్ సూరా - 49, మర్యమ్ - 81, 82; అల్ అహ్ ఖాఫ్ - 5, 6; అన్ కబూత్ - 25, అల్ బఖర - 166, 167.
124. అంటే, చేతనైతే మీరు వారి సహాయం పొందండి. వారు మీకు సాయపడతారేమో ప్రయత్నించి చూడండి అని అనబడుతుంది. వారెంతో ఆశగా పిలుస్తారు. కాని వారు బదులు పలకరు. అయినా ఆ రోజు దైవసమక్షంలో ‘నేను మీకు సహాయపడ గలను’ అని చెప్పే ధైర్యం ఎవరికి ఉంటుందనీ?
125. తామంతా నరకానికి ఇంధనం కాబోతున్నామని వారికి తెలిసిపోతుంది.

65 ఆ రోజు (అల్లాహ్) వారిని పిలిచి, “ఇంతకీ మీరు ప్రవక్తలకు ఏం సమాధాన మిచ్చారు?”¹²⁷ అని అడుగుతాడు.

66 మరి ఆ రోజు వారి నిదర్శనాలన్నీ మాయమయిపోతాయి. వారు పరస్పరం ఏమీ అడగనూ లేరు.¹²⁸

67 అయితే ఎవరు పశ్చాత్తాపం చెంది, విశ్వసించి, సదాచరణ చేస్తారో వారు సాఫల్యం పొందేవారిలో చేరే అవకాశం ఎంతైనా ఉందని ఆశించవచ్చు.

68 నీ ప్రభువు తాను కోరిన దాన్ని సృష్టిస్తాడు, తాను కోరిన వారిని ఎంపిక చేసుకుంటాడు. వారిలో ఎవరికీ ఎటు వంటి అధికారం లేదు.¹²⁹ అల్లాహ్ పరమ పవిత్రుడు. వారు కల్పించే భాగస్వామ్యాలన్నింటికీ ఆయన అతీతుడు, ఉన్నతుడు.

وَيَوْمَ ينادِيَهُمْ فَيَقولُ مَاذا جِئْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ﴿٥٥﴾

فَعَبِدْتَ عَلَيْهِمُ الْاَنْبَاءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿٥٦﴾

فَاَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَاعْتَمَلْنَا

بِكُلِّؤَنٍ مِنَ الْمُفْلِحِينَ ﴿٥٧﴾

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهِ الْخَيْرَةُ لَسُبْحَانَ

اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٥٨﴾

126. తాము సన్మార్గాన్ని అవలంబించి ఉంటే ఈ రోజు ఈ దురవస్థకు లోనయ్యే వారం కాముకదా! అన్న సంగతి వారికి శిక్షను చవిచూసిన తరువాత తెలిసివస్తుంది. అల్ కహఫ్ సూరా 52, 53 ఆయతులలో కూడా ఈ విషయం చర్చించబడింది.

127. ఇంతకు ముందు ఆయతులో తౌహీద్ (ఏకదైవారాధన)కు సంబంధించి ప్రశ్నించబడింది. ఈ ఆయతులో రిసాలత్ (దైవదౌత్యం)కు సంబంధించి నిలదీయటం జరిగింది - మేము మీ వద్దకు మా ప్రవక్తలను పంపాము కదా! వారిపట్ల మీరు ఎలా వ్యవహరించారు? వారి సందేశాన్ని స్వీకరించారా? నీ ప్రవక్త ఎవరు? నీ ధర్మం ఏది? అన్న ప్రశ్నలు సమాధిలో వేయబడినట్లే తీర్చుదినాన కూడా వేయబడతాయి. విశ్వాసి (మోమిన్) వాటికి సరైన సమాధానం ఇస్తాడు. కాని అవిశ్వాసి (కాఫిర్) మాత్రం తనకేమీ తెలియదంటాడు. తీర్చుదినమున కూడా అవిశ్వాసుల జ్ఞాపకశక్తి వశపరచుకోబడుతుంది. వారికేమీ పాలుపోదు. వారివద్ద ఏ ఆధారమూ ఉండదు. ఎందుకంటే వారి విశ్వాసాలు మిథ్యా విశ్వాసాలు. వాటిని బలపరచే ఏ నిదర్శనం కూడా వాస్తవానికి లేదు. కేవలం కతలు మాత్రమే వారివద్ద ఉన్నాయి. నేడు మన నాట సమాధి పూజారుల దగ్గర ఉన్నవి కూడా ఇలాంటి కథలే కదా!

69 వారి హృదయాలలో దాగి ఉండేది, వారు బయటపెట్టేది - అంతా నీ ప్రభువుకు తెలుసు.

70 ఆయనే అల్లాహ్. ఆయన తప్ప వేరొకరెవరూ ఆరాధనకు అర్హులు కారు. ఆదిలోనూ, అంతంలోనూ ఆయనే సృష్టింపదగినవాడు. శాసించే అధికారం కూడా ఆయనకే చెల్లుతుంది. (ఎట్టకేలకు) మీరంతా ఆయన వైపుకే మరలించబడతారు.

71 (ఓ ప్రవక్తా!) వారిని అడుగు : “చూడండి! ఒకవేళ అల్లాహ్ ప్రళయదినం వరకూ మీపై రాత్రిని - శాశ్వతంగా - ఆవరింపజేస్తే, అట్టి పరిస్థితిలో అల్లాహ్ తప్ప మీ వద్దకు (పగటి) వెలుతురును తెచ్చే దేముడు ఎవడున్నాడు? మరి మీరు వినరేమిటి?”

72 (ఓ ప్రవక్తా!) వారిని అడుగు: “చూడండి! ఒకవేళ అల్లాహ్ ప్రళయదినం వరకూ మీపై పగలును - శాశ్వతంగా - విధించినట్లయితే అప్పుడైనా అల్లాహ్ తప్ప మీ వద్దకు - మీరు విశ్రాంతిని పొందేందుకు రాత్రిని తేగల దేవుడెవడు? మరి మీరు గమనించరేమిటి?”

وَرَبِّكَ يَعْلَمُ مَا تَكْتُمُ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿۶۹﴾

وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْحَمْدُ فِي الْأُولَى وَالْآخِرَةِ ﴿۷۰﴾

وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿۷۱﴾

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الْكَيْلَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مِنَ اللَّهِ عَيْرًا اللَّهُ يَأْتِيكُمْ بِضِيَآءٍ أَفَلَا تَسْمَعُونَ ﴿۷۲﴾

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مِنَ اللَّهِ عَيْرًا اللَّهُ يَأْتِيكُمْ بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهَا أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿۷۳﴾

128. ఆ సమయంలో వారి నోరు పెగలదు. ప్రత్యామ్నాయ మార్గం ఏదీ ఉండదు. తాము నరకాగ్నికి ఆహుతి కాబోతున్నామన్న సంగతి అప్పటికే వారికి అర్థమైపోతుంది.

129. సార్వభౌమాధికారి అల్లాహ్ మాత్రమే. ఆయన ముందు ఎవరి అధికారమూ చెల్లనేరదు.

73 ఆయనే తన కృపతో మీకోసం రేయిం బవళ్ళను చేశాడు - మీరు రాత్రిపూట విశ్రాంతిని పొందటానికి, పగటి పూట ఆయన అనుగ్రహాన్ని అన్వేషించటానికీను!¹³⁰ మీరు కృతజ్ఞులుగా వ్యవహరిస్తారనే ఇదంతా చేయబడింది.¹³¹

وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ
وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿۷۳﴾

130. రేయి, పగలు - ఇవి రెండూ దేవుని గొప్ప అనుగ్రహాలు. ఆయన రాత్రిని చీకటి మయంగా చేశాడు. ఎందుకంటే ప్రాణులు నిదురించటానికి, విశ్రాంతి నొందటానికి ఈ చీకటి అవసరం. నిద్రపోవటానికి ఆయన ఈ ప్రత్యేక సమయాన్ని నిర్ధారించ కుండా ఉంటే ఎవరికి ఇష్టం వచ్చినప్పుడు వారు నిద్రపోయేవారు. తత్కారణంగా వ్యవస్థ అంతా తలక్రిందులైపోయేది.

మనిషి పగటిపూట జీవనావసరాల కోసం పరిశ్రమించిన తరువాత కొన్ని గంటల పాటు నిదురించటం తప్పనిసరి. లేకపోతే అతను శక్తిని, ఉల్లాసాన్ని పొందలేడు. అలాగే కొందరు నిద్రపోతూ, మరికొందరు పనిచేస్తూ ఉంటే విశ్రాంతిలో అంతరాయం ఏర్పడుతుంది. ప్రజలు ఒండొకరి సహాయసహకారాలను పొందలేకపోతారు. కాగా; ప్రపంచంలో ఒకరు మరొకరిపై ఆధారపడి ఉన్నారు. పరస్పర సహకారంతో మనుగడ సాగిస్తున్నారు. అందుకే అల్లాహ్ రాత్రివేళ చీకటి తెరలు కప్పి, ప్రాణులంతా ఒకే సమయంలో నిదురించేలా చేశాడు.

అలాగే ఆ సృష్టికర్త పగటిని వెలుగుమయంగా చేశాడు. ఎందుకంటే మానవుడు జీవనోపాధిని అన్వేషించటానికి, పరిశ్రమించటానికి వెలుతురు ఎంతైనా అవసరం. పగటిపూటే గనక వెలుతురు లేకపోతే మనిషి నానా అవస్థలు పడాల్సి వచ్చేది.

దేవుడు తన అనుగ్రహాలను ఉదాహరిస్తూ, సృష్టిలో తన ఏకత్వాన్ని గురించి నొక్కి చెబుతున్నాడు. ఆయన తన సందేశహారుని ద్వారా ఈ విధంగా ప్రశ్నిస్తున్నాడు : కాస్త ఆలోచించండి! అల్లాహ్ రేయింబవళ్ళ ఈ వ్యవస్థను రూపుమాపి శాశ్వతంగా రాత్రిని విధిస్తే మీకోసం పగటి వెలుతురును తేగల దేవుడెవడైనా ఉన్నాడా? పోనీ ఒకవేళ ఆయన గనక నిత్యం మీపై పగటిని ప్రవేశపెట్టినట్లయితే, మీ విశ్రామం కోసం రాత్రి చీకటిని తీసుకురాగల దైవం ఎవడయినా ఉన్నాడా? లేదు. ముమ్మాటికీ ఈ అద్భుతం చేయగల వాడెవడూ లేడు. ఇది కేవలం అల్లాహ్ దయాదాక్షిణ్యాలకు ప్రతిరూపం. ఆయనే తగు పరిమాణంలో రేయింబవళ్ళ వ్యవస్థను నిర్ధారించాడు. పగటి వెలుతురు రాగానే అది రాత్రి చీకట్లను మటుమాయం చేసేస్తుంది. మనిషి ఈ సమయంలో తన తెలివి తేటల ద్వారా, శారీరక శ్రమ ద్వారా దైవకృపను

74 ఆ రోజు ఆయన వారిని పిలిచి, “మీరు ఎవరెవరిని నా భాగస్వాములుగా తలపోసేవారో వారెక్కడ?” అని అడుగుతాడు.

75 ఇంకా, మేము ప్రతి మానవ సముదాయం నుంచి ఒక్కో సాక్షిని తీసుకుంటాము. ¹³² ఆ తరువాత, “ఏదీ, మీ ప్రమాణాన్ని తీసుకురండి” ¹³³ అని అంటాము. అప్పుడు వారు, సత్యం అల్లాహ్ పక్షానే ఉందని తెలుసుకుంటారు. ¹³⁴ వారు అల్లే కట్టుకథలన్నీ వారినుండి మటుమాయమవుతాయి. ¹³⁵

وَيَوْمَ يَأْتِيهِمْ فَيَقُولُ أَيُّكُمْ كَذَّبَ عَلَى الَّذِينَ

كُتِبَ لَهُمُ عَرَفُونُوا

وَنَزَعْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ
فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَصَلَّ عَلَيْهِمْ إِنَّهُمُ لَكَاذِبُونَ ﴿١٣٥﴾

అన్వేషించటంలో నిమగ్నుడైపోతాడు. అలాగే రాత్రి ఏతెంచగానే అది పగటి వెలుతురును క్రమంగా కబళిస్తుంది. నలువైపులా చీకటి అలుముకుంటుంది. ఈ సమయంలో మనుషులు హాయిగా నిద్రపోయి, నూతన శక్తిని పుంజుకుంటారు.

131. అంటే అల్లాహ్ ను స్తుతిస్తూ ఉండండి. ఆయన పవిత్రతను కొనియాడండి. ఇది నోటిపరమైన కృతజ్ఞత. దీంతో పాటు అల్లాహ్ ప్రసాదించిన సిరిసంపదలను, శక్తి సామర్థ్యాలను, ప్రతిభాపాటవాలను ఆయన ఆజ్ఞలకు, ఆదేశాలకు అనుగుణంగా వెచ్చించండి. ఇలా చేస్తే ఇది క్రియాత్మకంగా తెలుపుకున్న కృతజ్ఞతగా భావింపడుతుంది.

132. ‘సాక్షి’ అంటే దైవప్రవక్త అని భావం. అంటే ఒక్కొక్క అనుచర సంఘం నుంచీ, ఆ సంఘానికి చెందిన ప్రవక్తను పిలిచి వేరుగా నిలబెట్టడం జరుగుతుంది.

133. మా ప్రవక్తలు మీకు సత్య సందేశాన్ని ఇచ్చినప్పటికీ, ఏకదైవారాధన వైపుకు మిమ్మల్ని పిలిచినప్పటికీ మీరు పట్టించుకోకుండా బహుదైవారాధనలో లీనమై పోయారు. ఒకవైపు మీరు నన్ను నమ్ముతూనే మరోవైపు సిర్కుకు ఒడిగట్టేవారు. మీరు చేసే సిర్కుకు సంబంధించిన ఆధారం మీ దగ్గర ఏముందో సమర్పించండి? అని దేవుడు ఆనాడు నిలదీస్తాడు.

134. అప్పుడు వారు ఆశ్చర్యచకితులై, తెల్లమొహాలు వేసుకుని నిలబడతారు. వారి దగ్గర ఏ ఆధారమూ, మరే నిదర్శనమూ ఉండదు.

135. అంటే వారు కల్పించుకున్న అసత్యాలు వారికేమాత్రం పనికిరావు.

76 చూడబోతే, ఖారూన్ కూడా మూసా జాతికి చెందినవాడే. కాని వాడు తన వారి పైనే దురాగతాలకు పాల్పడసాగాడు. ¹³⁶ మేము వాడికి ఎంత ఖజానాను ప్రసాదించామంటే దాని తాళపు చెవులను అనేకమంది బలాధ్యులు కలసి కూడా అతి కష్టమీద ఎత్తగలిగేవారు. ¹³⁷ ఒకసారి అతని జాతి వారు అతన్నుద్దేశించి ఇలా అన్నారు: “మిడిసిపడకు. ¹³⁸ మిడిసిపడే వారిని అల్లాహ్ ఇష్టపడడు. ¹³⁹

77 “అల్లాహ్ నీకు ప్రసాదించిన దానితో పరలోక స్థానాన్ని కూడా అన్వేషించు. ¹⁴⁰ మరి నీ ప్రాపంచిక భాగాన్ని కూడా మరువబోకు. ¹⁴¹ అల్లాహ్ నీకు ఏ విధంగా

إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ ۝

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ

136. తన వద్ద ఉన్న సిరిసంపదలను, మందీమార్బులాన్ని చూసుకుని ఖారూన్ తన వర్గస్తులైన బనీ ఇస్రాయిల్ పై పెత్తనం చెలాయించేవాడు. సాటి సోదరులను కించపరచేవాడు. మరి కొంతమంది కథనం ప్రకారం వాడు ఫిరోన్ చక్రవర్తి తరపున అధికారిగా ఇస్రాయిలీయులపై నియమితుడై, తన వర్గం వారిపై జులుం చేసేవాడు.

137. “తూవు” (^{توب}) అంటే బరువుతో వంగటం, కృంగిపోవటం అనే అర్థాలు వస్తాయి. ఖారూన్ వద్ద ఉన్న ధనాగారాల తాళపు చెవులు ఎంత బరువుగా ఉండేవంటే, వాటిని ఎత్తేటప్పుడు బలిష్ఠుల ఒక సమూహం కూడా వాటి బరువుకు వంగిపోతూ ఉండేది.

138. అంటే నీ సిరిసంపదలను చూసుకుని గర్వపడకు. విప్రవీగకు. కొంతమంది వ్యాఖ్యాతలు దీనిని ‘పిసినారితనం’ అన్న అర్థంలో తీసుకున్నారు. అంటే లోభత్వం ప్రదర్శించకు అని భావం.

139. అంటే అహంకారంతో విప్రవీగేవారిని, లేక పిసినారితనం చూపేవారిని అల్లాహ్ ప్రేమించడు. పైగా అలాంటివారిని అల్లాహ్ అసహ్యించుకుంటాడు.

140. అంటే అల్లాహ్ ప్రసన్నతను చూరగానే విధంగా మసలుకో. అల్లాహ్ ఇష్టపడే పద్దుల్లో నీ ధనాన్ని వెచ్చించు. తద్వారా నీ పరలోక జీవితం బాగుపడుతుంది. నీకు పుణ్యఫలం లభిస్తుంది.

141. ప్రపంచంలో ధర్మసమ్మతమైన రీతిలో ఖర్చుపెట్టడం కూడా మరచిపోకు. అంటే అన్న వస్త్రాల కోసం, వివాహం కోసం తగు రీతిలో డబ్బు ఖర్చుపెట్టడం వాంఛనీయం.

మేలు చేశాడో అదేవిధంగా నువ్వు కూడా (ప్రజల పట్ల) సద్వ్యవహారం చెయ్యి. ¹⁴² భువిలో అరాచకం కోసం ఆరాట పడకు. ¹⁴³ అరాచకం సృష్టించగోరేవారిని అల్లాహ్ ఎంతమాత్రం ఇష్టపడడు.”

78 “ఇదంతా నాకున్న ప్రజ్ఞాపాటవాల మూలంగానే నాకు వాసగబడింద”ని ¹⁴⁴ వాడు (ఖారూన్) చెప్పాడు. ఏమిటి,

④ الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَكُلِّبُ الْمُعْسِدِينَ

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي وَأَوَّلَتْ لِي كَيْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَشَدِيدُ

కాబట్టి ఈ విషయంలో పిసినారితనం పనికి రాదు. అలాగే దుబారా ఖర్చుచేయటం కూడా వాంఛనీయం కాదు. నీపై నీ ప్రభువుకు హక్కు ఉన్నట్లే నీ ఆత్మకు కూడా హక్కు ఉంది. నీపై నీ ఆలుబిడ్డలకు, నీ ఆత్మీయులకు కూడా హక్కు ఉంది. వారి హక్కును సముచితమైన పద్ధతిలో చెల్లించు అని దీని భావం.

142. అల్లాహ్ నీకు అపారమైన ధనరాసుల్ని ఇచ్చి నీకు ఉపకారం చేశాడు. కాబట్టి ఆ ధనాన్ని నువ్వు దేవుని దాసులపై ఖర్చుపెట్టి వారికి ఉపకారం చేయి.

143. రాజ్యంలో అశాంతి అలజడులను సృష్టించటం, కల్లోలాన్ని రేకెత్తించటం నీ అభిమతం కారాదు. ప్రజల పట్ల దుర్వ్యవహారం గనక చేశావంటే సమాజంలో అశాంతి అలజడులు మొదలవుతాయి. అలజడిని సృష్టించే వారంటే అల్లాహ్ కు ఎంతమాత్రం గిట్టదు. కాబట్టి అణకువను అలవరచుకో. సాటి మానవుల పట్ల ప్రేమతో వ్యవహరించు.

144. ఈ హితోపదేశానికి జవాబుగా ఖారూన్ ఏమన్నాడో తెలుసా?! ఈనాడు నా దగ్గరున్న సిరిసంపదలన్నీ నా తెలివితేటల మూలంగా సిద్ధించాయి. వాణిజ్య రంగంలో ఈనాడు నేను ఈ స్థాయికి చేరుకున్నానంటే అది నా ప్రతిభే సుమా! ఇందులో దైవకటాక్షానికి ప్రమేయం ఏముందీ?

ఈ మాటలకు మరో అర్థం ఇలా చెప్పబడింది: దేవుడు నాకు అపారంగా అనుగ్రహించాడంటే ఇట్టే అనుగ్రహించలేదు. ఆయన నా బుద్ధికుశలతను, ప్రావీణ్యాన్ని చూసి దానికి తగ్గట్టుగా అనుగ్రహించాడు. ఖారూన్ చెప్పిన ఈ మాటలు మనిషి బుద్ధిని చాటి చెబుతోంది. మనుషుల ఈ ధోరణిని గురించి అల్లాహ్ మరోచోట ఇలా సెలవిచ్చాడు : “మానవునికి బాధ కలిగినప్పుడు మమ్మల్ని మొరపెట్టుకుంటాడు. మరి మేమతనికి మా అనుగ్రహాన్ని వొసగినప్పుడు ఇదంతా నా తెలివితేటల మూలంగా వాసగబడింద”ని అంటాడు (ఖసస్ : 78). అంటే, తాను ఆ కటాక్షానికి హక్కుదారుణ్ణి అని దేవుడు గ్రహించాడు గనకనే తనను కటాక్షించాడు అన్నది అతని

ఇతనికి మునుపు ఇతనికన్నా ఎక్కువ బలవంతులను, మూల ధనాన్ని ప్రోగు చేసిన వారినెంతో మందిని అల్లాహ్ అంతమొందించాడన్న సంగతి ఇతనికి తెలియదా? ¹⁴⁵ అట్టి పరిస్థితిలో పాపాత్ములను వారి పాపాల గురించి అడగటం జరగదు. ¹⁴⁶

79 మరి వాడు అంగరంగ వైభవంతో తన జాతిజనులలోకి కదలి వచ్చాడు. ¹⁴⁷ అప్పుడు ప్రాపంచిక జీవితాన్ని కోరుకునే వారు, ¹⁴⁸ “ఖారూనుకు ప్రసాదించబడినదే మాకు కూడా లభిస్తే ఎంత బాగుండును! నిజంగా ఇతను గొప్ప భాగ్యవంతుడు” అన్నారు.

أَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرَ جَمْعًا وَلَا يَسْئَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٤٥﴾

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا لِيَلْغَيْنَاكَ لَنَا مَغْلًا وَأَتَى قَارُونَ إِتْرَهُ لُؤْلُؤًا حَاطًا عَظِيمًا ﴿٤٦﴾

అంతరంగం. “కష్టకాలం తీరిపోయిన తరువాత మేము మనిషిపై దయచూపినప్పుడు నేను దానికి అర్హుణ్ణి” అని అతనంటాడు. (హామీమ్ సజ్దా - 50) (ఇబ్నె కసీర్)

మరికొంతమంది ప్రకారం ఖారూన్ రసాయనిక ప్రక్రియ ద్వారా బంగారాన్ని తయారు చేయటంలో ఆరితేరినవాడు. తన దగ్గరున్న ఈ ‘విద్య’ మూలంగానే అతను కుబేరు డయ్యాడు. కాని ఇమామ్ ఇబ్నె కసీర్ ఈ అభిప్రాయంతో ఏకీభవించలేదు. పైగా దీన్ని ఒక అబద్ధం, మోసపూరితమైన కథనంగా ఖారూరు చేశారాయన. ఎందు కంటే ఒక వస్తువు యొక్క సహజగుణాన్ని మార్చే శక్తి ఏ వ్యక్తికీ లేదు. కాకపోతే ముడి సరుకుగా ఉన్న వస్తువును రసాయనిక ప్రక్రియ ద్వారా మెరుగులు దిద్ది, దాన్ని నాణ్యమైనదిగా తయారుచేయటం సాధ్యమే. కాబట్టి ఇతర ధాతువులను ఖారూన్ బంగారంగా మార్చగలిగే వాడన్నది మాత్రం వాస్తవం కాదు.

145. శారీరక బలంగానీ, సిరిసంపదలుగానీ గౌరవోన్నతులకు గీటురాయి కాదు. ఒకవేళ నిజంగానే ఇవి గౌరవోన్నతులకు, ఆదరణకు ప్రమాణాలైతే వెనుకటి జాతుల వారు వినాశానికి గురయ్యేవారు కారు. కనుక తన సిరిసంపదలను, మందీ మార్బలాన్ని చూసుకుని ఖారూన్ విప్రవీగటంలో అర్థం లేదు.

146. మనిషి పాపాల పుట్టగా మారిపోయి, లోకానికి హానికరంగా పరిణమించినపుడు గడువు ఇవ్వబడదు. అకస్మాత్తుగా అతడు పట్టుకోబడతాడు.

147. అంటే అంగరంగ వైభవంతో ప్రజలలోకి వచ్చి తన ఆడంబరాన్ని చాటుకోసాగాడు.

80 అప్పుడు (ధర్మ) జ్ఞానం వొసగబడిన వారు వారిని బోధపరుస్తూ ఇలా అన్నారు: (మీ పరిస్థితి) కడు శోచనీయం! పుణ్యం రూపంలో అల్లాహ్ ఇచ్చేదే విశ్వసించి, సదాచరణ చేసే వారి కొరకు మేలైనది సుమా!¹⁴⁹ అయితే ఈ విషయం (భాగ్యం)¹⁵⁰ సహనశీలుడైన వారికే ప్రాప్తిస్తుంది.”

81 (ఎట్టకేలకు) మేమతన్ని, అతని నిలయాన్ని నేలలో కూర్చివేశాము.¹⁵¹ అప్పుడు అల్లాహ్ బారి నుంచి అతన్ని ఆదుకోవటానికి ఏ సమూహమూ లేకపోయింది. మరి వాడు సయితం తనకు ఏ సాయమూ చేసుకోలేకపోయాడు.

وَقَالَ الَّذِينَ أَوْتُوا الْعِلْمَ وَيَكُنُوا بِلِلَّهِ حَارِسِينَ

① اَمَّنْ وَعَلَىٰ صَالِحَةٍ ۚ وَلَا يُلْقِيهَا إِلَّا الضَّالُّونَ ۚ

فَخَسَفْنَا بِهِ وَبِدَارِ الْأَرْضِ ۚ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُونَهُ

مِنْ دُونِ اللَّهِ ۚ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنْتَصِرِينَ ①

148. ఖారూన్ వైభవాన్ని చూసి అసూయచెందిన ఈ జనులు ఎవరు? కొంతమంది వ్యాఖ్యాతల అభిప్రాయం ప్రకారం వారు కూడా ముస్లిములే. మరి కొంతమంది ప్రకారం వారు ముస్లిమేతరులు.

149. ధర్మజ్ఞానం కలవారు చెప్పిన మాటలివి. వారిలా అన్నారు : “ఈ ప్రాపంచిక జీవితం క్షణభంగురం. విశ్వసించి మంచిపనులు చేసిన వారికి అల్లాహ్ ప్రసాదించే పుణ్యఫలం ముందు ఖారూన్ సిరిసంపదలు ఎందుకూ పనికిరావు.” హదీసె ఖుద్సీలో అల్లాహ్ ఇలా సెలవిచ్చాడు : “నేను సజ్జనులైన నా దాసుల కోసం ఏ కన్నా చూడని, ఏ చెవి వినని, ఏ హృదయమూ ఊహించవైనా లేని వస్తువులను తయారుచేసి ఉంచాను” (బుఖారీ - కితాబుత్తైహీద్; ముస్లిం - కితాబుల్ ఈమాన్).

150. మరి ఈ అనుగ్రహాల భాగ్యం ఎవరికి లభిస్తుంది? ప్రాపంచిక వ్యామోహంలో పడకుండా, పరలోక సాఫల్యంపై దృష్టిని కేంద్రీకరించి, దానికోసం కృషిచేసిన వారికే ఆ భాగ్యం ప్రాప్తమవుతుంది.

151. ఖారూన్ పొగరును అల్లాహ్ అణచివేశాడు. అతనితో సహా అతని సిరిసంపదలను, అతని నివాస భవనమును భూమిలో కూర్చేశాడు. ఒక హదీసులో మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం) ఈ విధంగా సెలవిచ్చారు: “ఒక వ్యక్తి తన ‘ఇజారు’ (లుంగీని) ను నేలకు రాసుకునేలా నడవసాగాడు (అతని ఈ గర్వం అల్లాహ్ కు నచ్చలేదు).

82 నిన్నటి రోజున అతని స్థాయికి చేరుకోవాలని¹⁵² కాంక్షించిన వారంతా నేటి ఉదయం ఇలా చెప్పుకున్నారు : “అహ్! అల్లాహ్ తన దాసులలో తాను కోరినవారి ఉపాధిని విస్తృత పరుస్తాడు. మరి తాను కోరిన వారికి కుంచినప జేస్తాడు. అల్లాహ్ కృపయే గనక మాపై లేకుండాపోతే ఆయన మమ్మల్ని కూడా నేలలో కూర్చివేసి ఉండేవాడే.¹⁵³ దేవుని మేళ్లను మరచిన వారెన్నటికీ సాఫల్యం పొందలేరన్న సంగతిని మీరు గమనించటం లేదా?”¹⁵⁴

وَأَصْحَابُ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكَذِّبُونَ وَيَكِيدُوا لِيَكُونُوا
بِئْسَ الَّذِينَ يَخْتَرُونَ لَنْ يَشَاءَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ فَإِنَّهُمْ
كَافِرُونَ ۝

అతను నేలలో దిగబెట్టబడ్డాడు. ప్రళయదినం వరకూ అతను నేలలో కూరుకుపోతూనే ఉంటాడు.” (బుఖారీ - కితాబుల్లిబాస్).

152. ఈ ఆయతులో ‘మకాన్’ (مَكَان) అంటే హోదా, అంతస్తు, స్థాయి అన్న అర్థాలు వస్తాయి. ఇవన్నీ ప్రాపంచికమైనవి, తాత్కాలికమైనవి మాత్రమే. అవి ఖారూన్ కు లభించాయి. ‘అమ్స్’ (أَمْس) అంటే ‘నిన్న’ అని అర్థం. ‘వయ్ కఅన్న’ (وَيَكِيدُونَ) అంటే ఆశ్చర్యార్థకం. అయ్యో! దౌర్భాగ్యం అని కూడా అనవచ్చు. ‘ఈ సంగతి నీకు బాగా తెలిసిరావాలి’ అన్న భావంలో కూడా తీసుకోబడుతుంది. మరి కొంతమంది విద్వాంసులు దీనికి “మీరు గమనించటం లేదా?” అన్న అర్థంలో కూడా తీసుకున్నారు (ఇబ్నై కసీర్). ఇక్కడ తెలుగు అనువాదం కూడా చివరి అర్థంలోనే తీసుకోవటం జరిగింది.

మొత్తమ్మీద దీని భావం ఏమిటంటే, ఒకప్పుడు ఖారూన్ సిరిసంపదలను, అంతస్తును చూసి అది తమకూడా ఉంటే బావుండునని ఆశపడినవారు ఖారూన్ దుర్గతిని చూశాక కళ్లు తెరచారు. మనిషి గౌరవోన్నతులు ఆస్తీ అంతస్తులతోనే ముడిపడి లేవని వారు తెలుసుకున్నారు. ఏమిటి? మీరు గమనించటం లేదా? అల్లాహ్ కొందరికి పుష్కలంగా సిరిసంపదల్ని ఇచ్చి, మరికొందరికి తగ్గించి ఇస్తాడు. వాటి వెనుక ఉన్న పరమార్థం అల్లాహ్ కే బాగా తెలుసు. కనుక అల్లాహ్ ఎవరికయినా సిరిసంపదలు పరిమితంగా ఇచ్చినంత మాత్రాన వారిపట్ల ఆయన అప్రసన్నుడై ఉన్నాడని భావం ఎంతమాత్రం కాదు. డబ్బు, హోదా, ప్రాపంచిక పలుకుబడి మనిషి గౌరవాదరణలకు అసలు ప్రమాణం కానేకాదు.

153. అంటే; దైవకృపే గనక మాపై లేనిపక్షంలో ఖారూన్ కు పట్టిన గతే మాకూ పట్టేది. ఆ కృపాకరుడు మాపైన దయదలచబట్టి సరిపోయింది.

83 ఎవరు భువిలో బడాయిని ప్రదర్శించకుండా, కల్లోలాన్ని రేకెత్తించకుండా ఉంటారో వారి కోసమే మేము ఈ పరలోక నెలవును ప్రత్యేకించాము. సత్ఫలితం భయభక్తులు గల వారి కొరకే సుమా!¹⁵⁵

84 (తీర్పుదినాన) మంచిని తెచ్చిన వానికి, దానికన్నా మేలైనది లభిస్తుంది.¹⁵⁶ ఇక చెడును తెచ్చినవారికి; వారి చెడు కర్మ మేరకే ప్రతిఫలం ఇవ్వబడుతుంది.¹⁵⁷

85 (ఓ ప్రవక్తా!) నీపై ఖుర్ఆన్ ను అవతరింపజేసినవాడు¹⁵⁸ నిన్ను తిరిగి పూర్వ స్థలానికి చేర్చనున్నాడు.¹⁵⁹ ఈ

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا
فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَالِمِينَ ۝۱۵۵

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا
يُجْزَى الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝۱۵۶

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ
۝۱۵۷ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ

154. అంటే - సిరిసంపదల్ని పొందిన తరువాత ఖారున్ దైవానికి కృతజ్ఞతలు తెలుపుకోవలసిందిపోయి, దేవుని మేళ్లను విస్మరించాడు. తన తెలివితేటలతోనే ఇదంతా కూడబెట్టానని బీరాలు పోయాడు. తత్కారణంగా అతని పొగరు అణచివేయబడింది. కాబట్టి భావితరాలవారు ఖారున్ పరిణామాన్ని చూసి గుణపాఠం నేర్చుకోవాలి.

155. సాటి మనుషులందరికన్నా తనే గొప్పవాడినని తలపోయటం, తన బడాయిని నలుగురిలో చాటుకోవటం, గర్వాహంకారాన్ని ప్రదర్శించటం - ఇదంతా 'విపరీత పోకడ'గా భావించబడుతుంది. అలాగే అన్యాయంగా ఇతరుల హక్కులను కాజేయడం వలన, ఆజ్ఞోల్లంఘనకు పాల్పడటం వల్ల రాజ్యంలో అరాచకం, అవ్యవస్థ, ఉపద్రవం వ్యాపిస్తాయి. అయితే దేవుని పట్ల భయభక్తులు గల వారి ఆచరణ తద్బిన్నంగా ఉంటుంది. వారు అహంకారానికి బదులు వినమ్రుతను, అణకువను అలవరచుకుంటారు. ఆజ్ఞోల్లంఘనకు బదులు వారు విధేయతా వైఖరిని అవలంబిస్తారు. పరలోకంలో శాశ్వత అనుగ్రహాలు గల నెలవు లభించేది ఈ శుభాత్మలకే.

156. కనీసం ఒక్కో సత్కర్మకు పదింతల పుణ్యఫలం ఎలాగూ లభిస్తుంది. ఎవరి కోసమయినా అల్లాహ్ తల్పిస్తే అంతకన్నా ఎక్కువ పుణ్యఫలం కూడా లభిస్తుంది.

157. సత్కర్మలకు పుణ్యఫలం మాత్రం అనేక రెట్లు పెంచి వొసగ బడుతుంది. అయితే దుష్కర్మలకు పాపఫలం మాత్రం వారి పాపానికి సమానంగా మాత్రమే ఇవ్వబడుతుంది. వేరేమాటల్లో చెప్పాలంటే మంచిపనులను చూడగానే దైవకారుణ్యం పొంగిపొరలుతుంది. పాపకార్యాలను చూసినపుడు దేవునిలోని న్యాయశీలత రంగప్రవేశం చేస్తుంది.

విధంగా చెప్పు : సన్మార్గాన్ని తీసుకువచ్చిన వారెవరో నా ప్రభువుకు బాగా తెలుసు. స్పష్టమైన అపమార్గంలో పడిఉన్నదెవరో కూడా ఆయనకు తెలుసు.”¹⁶⁰

86 నీ వద్దకు గ్రంథం పంపబడుతుందని నువ్వు కనీసం ఊహించనైనా లేదు.¹⁶¹ అయితే నీ ప్రభువు దయవల్ల (ఇది నీ వద్దకు పంపబడింది).¹⁶² కాబట్టి ఇక నువ్వు అవిశ్వాసులకు సహాయకుడవు కారాదు.¹⁶³

هُوَ قِيَّ صَلَّى مُبِينٍ ۞

وَمَا كُنْتَ تَرْجُو أَنَّا نُلْقِيَ إِلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا رَحْمَةً

مِّن رَّبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِلْكَافِرِينَ ۞

158. లేదా దీని పారాయణం మరియు దీని ప్రచారం నీపై విధిగా చేసినవాడు.

159. (ఓ ముహమ్మద్!) నీ స్వస్థలమైన మక్కాను నువ్వు విడిచిపోక తప్పని పరిస్థితిని వారు నీ కోసం సృష్టించారు. సహీహ్ బుఖారీలో ఈ ఆయతుకు హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి) ద్వారా ఈ వివరణ ఇవ్వబడింది. మొత్తానికి మహాప్రవక్త (స) మక్కా నుంచి మదీనాకు వలసపోయిన 8 సంవత్సరాల తరువాత ఈ వాగ్దానం నెరవేరింది. ఆయన ఒక విజేతగా పవిత్ర మక్కా లోయలో తిరిగి అడుగుపెట్టారు.

మరి కొంతమంది ఖుర్ఆన్ వ్యాఖ్యాతలు “మఆద్” (المآء) అన్న పదాన్ని ప్రకయదినం, పరలోకం అన్న భావంలో తీసుకున్నారు. దీనిప్రకారం ప్రకయదినాన అల్లాహ్ తన వద్దకు పిలుచుకుని దైవదౌత్య బాధ్యతల గురించి అడుగుతాడు అన్న అర్థం వస్తుంది.

160. మక్కాలోని ముష్రిక్కుల ఆరోపణలకు ఈ వాక్యంలో సమాధానం ఇవ్వబడింది. తమ తాతముత్తాతల మతాన్ని వదలిన మహాప్రవక్త (స) అపమార్గానికి లోనయ్యారని ముష్రిక్కులు తూలనాడేవారు. దానికి జవాబుగా, “దేవుని తరపున సన్మార్గాన్ని తీసుకువచ్చిన నేను అపమార్గానికి లోనయ్యానో లేక దేవుని మార్గదర్శకత్వాన్ని ధిక్కరించిన మీరు అపమార్గానికి లోనయ్యారో నా ప్రభువుకు బాగా తెలుసు” అని మహాప్రవక్త (స) చెప్పారు.

161. దైవదౌత్యం అందక ముందు నీకు ప్రవక్త పదవి లభించనున్నదనీ, నీపై గ్రంథం అవతరించనున్నదని (ఓ ముహమ్మద్!) నువ్వు ఎన్నడూ ఊహించనైనా లేదు.

162. ప్రవక్త పదవి లభించటంతోపాటు దైవగ్రంథమైన దివ్య ఖుర్ఆన్ నీపై అవతరించినదంటే అది కేవలం దైవ కృప మాత్రమే. దీన్నిబట్టి విదితమయ్యే దేమిటంటే ప్రవక్త పదవి సాధన ద్వారా, పరిశ్రమ ద్వారా, తపోనిష్ఠ ద్వారా ప్రాప్తించే వస్తువు

87 అల్లాహ్ ఆయతులు నీ వద్దకు పంపబడిన తరువాత వారు (ఈ అవిశ్వాసులు) నిన్ను దైవాదేశాల (ప్రచారం) నుండి ఆపరాదు సుమా!¹⁶⁴ కనుక నువ్వు నీ ప్రభువు వైపునకు పిలుస్తూ ఉండు. షిర్క్ చేసేవారిలో చేరిపోకు.

88 అల్లాహ్ తోపాటు మరే దేవుణ్ణి మొరపెట్టుకోకు.¹⁶⁵ ఆయన తప్ప మరే ఆరాధ్యుడూ లేడు. ఆయన ముఖం¹⁶⁶ తప్ప ప్రతిదీ నశించిపోయేదే. అజ్ఞాపించే అధికారం ఆయనకే చెల్లు.¹⁶⁷ మీరంతా ఆయన వద్దకే మరలించబడతారు.¹⁶⁸

وَلَا يَصُدُّكَ عَنْ الْبَيْتِ اللَّهُ بِعَدِ إِيَّاكَ وَإِلَىٰ رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمَشْرُكِينَ ﴿٨٧﴾

وَلَا تَسُبُّوا إِلَهَ الْآخَرِ إِلَّا إِلَهُ الْأَهْوَىٰ كُلِّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٨﴾

కాదు. పైగా అదొక అపురూప వరం. దేవుడు తన దాసులలో తాను కోరిన వారికి దాన్ని ప్రసాదిస్తూ వచ్చాడు. ఈ బంగారు పరంపరలో ముహమ్మద్ ప్రవక్త (సఅసం)ను చిట్టచివరి ప్రవక్తగా ఖరారు చేశాడు.

163. ఈ దైవానుగ్రహానికి గాను (ఓ ముహమ్మద్!) నువ్వు దైవానికి కృతజ్ఞతలు తెలుపుకోవాలి. అంటే ఇకమీదట నువ్వు అవిశ్వాసుల పోకడలకు వత్తాసు పలకకూడదు.
164. అంటే అవిశ్వాసుల ఆగడాలు, కరకు మాటలు, వారు సృష్టించే అవరోధాలకు నువ్వు వెరవకూడదు. నిరాశ చెందకూడదు. నువ్వు యధావిధిగా దైవగ్రంథాన్ని పారాయణం చేస్తూ ఉండు. దాన్ని ప్రచారం చేస్తూ ఉండు. పూర్తి ఏకాగ్రతతో నీ లక్ష్యం వైపుకు పురోగమిస్తూ ఉండు.
165. అంటే దైవేతరులను పూజించకు. ప్రార్థన రూపంలోగానీ, మొక్కుబడుల రూపంలోగానీ, బలిదానం రూపంలో గానీ - ఏ రూపంలో దాస్యం చేసినా అది కేవలం అల్లాహ్ కే ప్రత్యేకమై ఉండాలి. దివ్య ఖుర్ఆన్ లో దైవేతరుల పూజ గురించి ప్రస్తావించబడినప్పుడల్లా దాన్ని 'మొరపెట్టుకోవటం, పిలవటం'గా అభివర్ణించటం జరిగింది. దీన్నిబట్టి బోధపడేదేమిటంటే దైవేతర శక్తులను అవి తమ అక్కరలు తీర్చేవిగా భావించి పిలవటం, వాటి సహాయం కోరటం, వాటిని అర్థించటం, విజ్ఞాపనలు చేసుకోవటం - ఇదంతా దైవేతరుల పూజ క్రిందికే వస్తుంది. ఈ పనుల వల్ల మనిషి బహుదైవారాధకుడైపోతాడు.

166. 'వజ్హహు' ('الذبح') అంటే 'ఆయన ముఖం' అని అసలు అర్థం. అంటే దేవుని అస్థిత్వం అన్నమాట. అది ఈ ఆయతులో ముఖారవిందంగా చెప్పబడింది. ఈ ఆయతు భావం ఏమిటంటే ఒక్క అల్లాహ్ తప్ప ప్రతి వస్తువూ నశించిపోతుంది. "ఈ వుడమిపై ప్రతి వస్తువూ నాశనమైపోయేదే. కేవలం మహోన్నతుడూ, గౌరవ నీయుడు అయిన నీ ప్రభువు మాత్రమే మిగిలి ఉండేవాడు." (అర్రహ్మాన్-26, 27)
167. ఆయన చేసిన నిర్ణయమే విధించబడుతుంది. ఆయన కోరిన ఆదేశమే నడుస్తుంది.
168. అక్కడ ఆయన సజ్జనులకు వారి సదాచరణల బహుమానం వొసగుతాడు. దుర్జనులకు వారి దురాచరణల శిక్ష విధిస్తాడు.

